Üksiknumber 6 sent.

JÄRWA TEATAJA

Järwamaa häälekandja.

Toimetus ja talitus: Paides, Pikk 2, telef. 101, pk. 20. Talitus avatud igal äripäeval kella 9-st kuni kella 2-ni p. l. Abitalitus Tapal, Esplanaadi 2, telef. 78, pk. 33.

Ilmub kolm korda nädalas: igal esmaspäeval, kesknädalal ja reedel.
Kaasandeks alandat. hinnaga põllumajanduslik ajakiri „Eesti Talu".
Väljaandja: Usaldusühing „Järva Kirjastus".
Tegev- ja vastutav toimetaja Johannes Kaup.

„Järva Teataja" tellimishinnad:

	„Järva Teataja"	„Tõusv. Noor."	„Eesti Talupa"
1 kuu	Kr. 0.65		
3 kuud	„ 1.90	Kr. 2.20	Kr. 2.10
6 kuud	„ 3.70	„ 4.30	„ 4.10
12 kuud	„ 7.—	„ 8.20	„ 7.75

Tellimist võetakse vastu alates iga kuu 1. või 15. kuupäevast.

Kuulutushinnad:
Esimesel leheküljel 10 s. ja tekstis 12 s. veeru mm. Viimasel küljel 5 senti millimeeter kuulutusveerul. Kuulutusi ja käsikirju võetakse vastu kella 2-ni igal lehe ilmumise eelpäeval.
Aadressi muutmine 25 senti.

Nr. 134. Paides, esmaspäeval 21. novembril, 1938. aastal. 13. aastakäik.

Kalmistud säraſid küünaldemeres.

Kirikutes ja surnuaedades peeti mälestusjumalateenistusi.

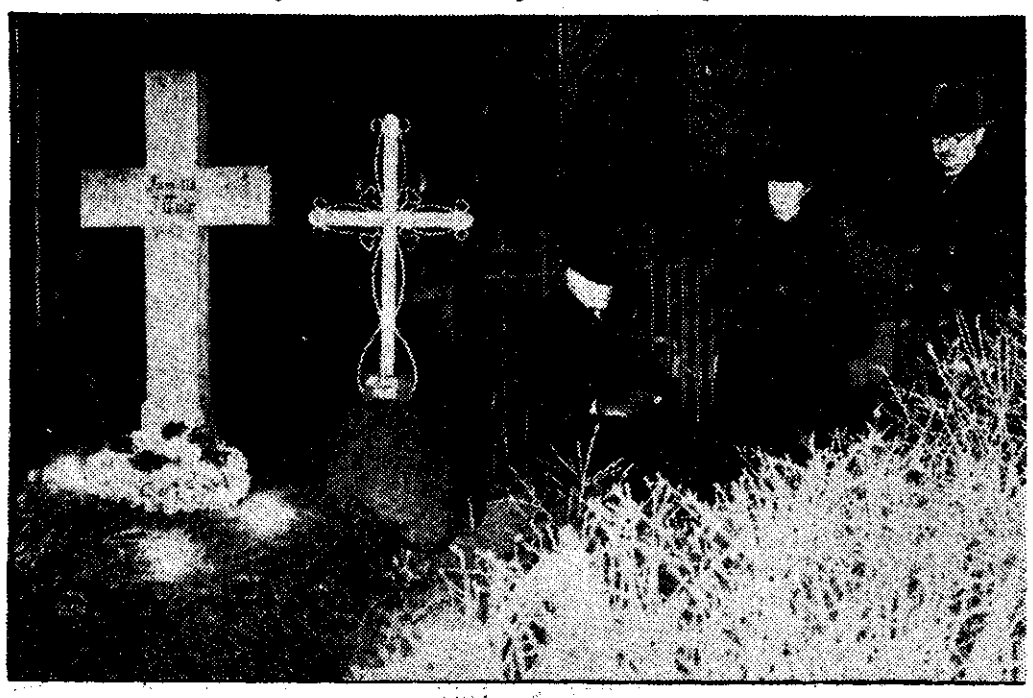

Hardas palves seisavad inimesed surnutepüha õhtul küünaldega valgustatud hauakünigaste juures.

Meil on kujunenud iluſaks ja liigutawaks kombeks kord aastas mälestada ühiselt kõiki neid, kes aasta jooksul manalasse wärisenud. Surnutepüha puhul wõis pealinnas näha elawat rahwa liiklemist, kuigi ilm oli algul uduwihmane. Hommikul rutati kirikusse, kus peeti mälestusjumalateenistusi. Wäga suurel arwul rändas inimesi kalmistuile, kus samuti peeti jumalateenistusi ning aſetati omaste haudadele küünlaid põlema.

Õhtupimeduses pakkus kalmistuil põlewate küünalde meri haudadel kaunist ja ülendawat maatepilti.

Hoiusummad kasvavad.

Sõjameeleolude mõjul pankadest välja võetud rahad voolavad sinna jälle tagasi.

Suuremate pankade tegewuſe kohta teostatud ülewaated näitawad, et 1. nowembriks on pankades hoiusummad eelnewa kuuga wõrreldes tugewasti tõusnud. Krediit- ja kindlustusasutiste inspektſiooni andmeil olid pankade hoiused 1. nowembril 117,2 milj. krooni ehk 2,6 milj. krooni suuremad kui eelnewal kuul. See nähtus on tingitud sellest, et kuu aega tagasi hoiused pankades langesid just Euroopas walitseva pinewa sõjameeleolu tõttu. Ka meil ruttasid mitmed hoiusummade omanikud oma rahaſid pankadest wälja wõtma. Kuigi wõeti wälja raha mitme miljoni krooni määratuses, olid pankade kaſſad seewõrra liiwiidsed, et wõisid neid summaſid rahulikult wälja maksta, ilma et oleks olnud waja tarwituſele wõtta erakordseid abinõusid pankade kaitſeks. See näitab, et meie pangad on küllalt kindlal aluſel.

Kuna nüüd sõjameeleolud on waibunud, siis on hoiused pankades jälle korraga tõusnud oma endiſele taſemele.

Waadeldes kokkuwõtteid, wõib weel märgata, et laenude summa on kuu aja jooksul tõusnud ühe miljoni krooni wõrra, jõudes nüüd 126,6 milj. kroonini. Ka kaſſatagawarad on piſut suurenenud. Teistes osades ei paku ülewaade pankade tegewuſest erilisi muudatusi.

Eestlane joob aastas 3,31 ltr piiritust!

Karskusnõukogu esimene koosolek Tallinnas. — Karskustöö viiakse keskustest kohtadele.

Hiljuti moodustatud üleriiklik karskusnõukogu, milleſse kuulub üle maa 36 mitmesugust juhtiwat organiſatſiooni, pidas eile Tallinnas oma esimese koosoleku, et selgitada ning kaaluda karskustöö laiemale aluſele wiimise wõimalusi.

Koosoleku awas karskusliidu esimees A. Kuum, kes waliti koosoleku juhatajaks. Pikema kõnega alkoholipoliitika põhijoontest esines õigusteadlane mag. P. Wihalem. Kõneleja märkis, et Eestis iga elaniku kohta tarwitati m. aastal 3,31 liitrit ſajaprotſendilist alkoholi. See on tugewasti rohkem kui meie naaberriikides. Soomes on wastaw arw 1,38, Lätis 1,97 ja Leedus 0,93 l. Seejuures meie kodanikud on ometi Euroopa kehwemaid. Wõrreldes teiste riikidega on meil õige wähe alkoholitarwitamiſt piiramaid abinõusid tarwituſele wõetud. On koguni kaotatud endiſi kitſendusi. Kõneleja nõudis alkoholi müügiaſutiste wõrgu kitſendamiſt. Karskustöös edukuſe ſaawutamiſeks ei piiſa üksnes kitſa karskusliikumiſe ringkonna aktiiwſusest, waid siin on waja kogu meie organiſeeritud seltskonna ja riigi kaasabi.

Informatſiooni kohalike organiſatſioonide koostöö korraldusest andis karskusliidu instruktor L. Illisson. Seni on karskusorganiſatſioonide töö arenenud peamiſelt keſkkohtade wahel. Nüüdſest peale wiiakſe karskustöö ka kohtadele. Selleks hakatakſe korraldama kihelkondlikke karskusnädalaid, milleks kohtadel tõmmatakſe kaaſa kõik organiſatſioonid. Eſimene ſeeſugune karskusnädal korraldati Põlwas 5.—12. nowembrini. Karskusnädalaid on kihelkondades ſoowitaw korraldada iga 3—5 aasta järele.

Koosolek kiitis karskusliikumiſes omakswõetud uue ſuunа õigeks. Peeti ſoowitawaks, et ka koolid ja omawalitſused kaaſa aitaksid karskustöö edendamiſele. Üleriiklik karskusnädal otſustati korraldada 29. jaanuarist 5. weebruarini 1939. a. Karskusnädala üldiſeks loosungiks wõeti „Ühiſel jõul alkoholi wastu!" Noorteorganiſatſioonidele, kellel puuduwad wõimalused karskusnädala materjalide ſoetamiſeks, antakſe need taſuta.

Ainult Eesti ja Soome veel sõratõvest vabad.

Kõik teised põhjariigid on juba kardetavast tõvest nakatatud.

Põllutööminister A. Tupitſi korraldusel sõitis Põllutööministeeriumi weterinaarosakonna abidirektor dr. A. Herodes Rootsi, et ſeal tutwuneda uuemate tõrjeabinõudega, mis on tarwituſele wõetud weiste suu- ja sõratõwe wastu wõitlemiſeks.

Sõrataud möllab Euroopas juba teiſt aastat eriliſe ägeduſega ning tekitab paljudes riikides suuri rahwamajanduslikke kahjuſid. Tänawu suwel on taud tunginud ka põhjapoolſetesse riikidesse, nõnda et Balti riikidest on juba ka Leedu ja Läti taudiſt nakatatud. Teisteſt lähemateſt naaberriikidest möllab taud wäga ägedasti **Taanis**, samuti surub end peale ka **Rootsis**. Kõige uuemad telegrammid teatawad, et ka **Norras** on juba kindlaks tehtud eſimene sõrataudi juhtum Trögſtadis, Östfoldi piirkonnas.

Praegu on ſeega põhjariikideſt **Eesti** ja **Soome** ainukeſed, kuhu taud ei ole ſaanud ſiſſe tungida. Eesti on suutnud end taudiwabana hoida suurel määral just ſeetõttu, et juba mitu kuud on meil walitſenud suured kitſendused loomade ja loomaſaaduste ſiſſetoomiſel taudikahtlaſteſt maadeſt. Neid ettewaatusabinõuſid on kogu aeg täiendatud, niipalju kui aga wähegi on olnud wõimalik, ühtlaſi on ka ſelles küſimuſes eriliſelt wälja õpetatud loomaarſte.

Kõik need abinõud on ſeni taudi Eestiſt eemale hoidnud, kuid taud **on oma letwimiſes ſeewõrra äge**, et wõib ſiiski meiſe kuidagi ſiſſe tungida. Põllutööminister pidas ſeetõttu tarwiliſeks, et weterinaarosakonna abidirektor tutwuneks weel kõigi uute wahenditega, mis Rootſis on tarwituſele wõetud tõwe wastu wõitlemiſeks. Kui meil kõik mõeldawad abinõud on täielikult teada, ſiis ſaaks wajaduſe korral ka taudi wastu wõidelda kõigi wahenditega, mis ſel alal üldſe on wõimalikud.

Taani võitleb suu- ja sõrataudi vastu.

Ettevaatusevahendina suu- ja sõrataudi leviku vastu peavad turistid, kes sõidavad Rootsist Taani, piiril käed, näo ja kaela pesema klooramiiniga, kuna nende riided puhastatakse tolmuimejaga, — pilt näitab üht sellist desinfektsioonijaama Malmös.

Sillamäe uus õlivabrik lasti käima.

Eestis maailma suurim utmisahi, mis annab 150 tonni õli päevas.

Pühapäeval, 20. novembril läks käima Eestimaa Õlikonſortſiumi „Eſtländska Oljeſkifferkonſortiet" uus õlivabrik, mis annab päewas 150 tonni õli. Senine õlivabrik annab päewas 50 tonni õli. Seega mõlemad õlivabrikud kokku annawad 200 tonni õli päewas ja aastatoodang tõuſeb 60.000 tonnile. Benſiini ſaadakſe aastas umbes 5000 tonni. Uue õlivabriku utmisahi on suurim maailmas. Ta on 60 meetrit pikk, 5,5 meetrit lai ja 6 meetrit kõrge. Uudiſena on uues Rootsi õlivabrikus eriſiſeſeade, mis wõimaldab ka purustatud peent põlewkiwi kaſutada.

Hoonete üldarw tõuſeb nüüd Eestimaa Õlikonſortſiumil 25-ni, mis eemalt waadatuna näiwad suurejooneliſed. Õli mahutamiſeks on wabriku juure ehitatud 12 näguſat õlipaaki kogumahutawuſega 11.300 tonni.

Ühel ajal õlivabriku ehitustööde lõpulewiimiſega on walminud Sillamäe-Türſamäe ſadam. Sadamaſild ulatab merre ligi 1 km. pikkuſelt. Sadama juures on merewee ſügawus 5—6 meetrit, mis wõimaldab ka suuremate aurikutele või tankłaewadele ligipääſu. Sadamaſild on laiaroopaliſe raudteega Waiwara jaama kaudu ühenduſes. Sadamaſillale on ehitatud oma pumbamaja, mis annab wabrikule wett, kuna jõeſt ja kaewudeſt ei ſaadud tööſtuſe jaoks küllaldaſel määral wett.

Samuti on laiendatud õlivabriku Wiiwikonna kaewanduſt. Kaewamistööd on mehhaniſeeritud. Kohale on toodud uuematüüpiline põlewkiwi kaewamismaſin. Nüüd annab kaewandus juba niipalju põlewkiwi päewas (1000—1200 tonni), kui ſeda tarwitawad mõlemad õlivabrikud.

Ameerika pommilennuk kukkus alla.

5 ſeeſistujat ſai ſurma.

Ühendriikide suur pommilennuk kukkus Lagrange'i lähedal raskes wihmatormis alla. Wiis ſeeſistujat ſaid ſurma, kuna kaks ſaid raskeſti haawata ja üks on kadunud. allakukkunud pommilennuk tungis weel umbes 100 jardi läbi kohaliku metſa puudelatwade edaſi ja ſüttis ſiis.

Tulumaks kaob lasterohketes peredes.

Kohtla-Järve töölised hakkavad ehitama maju. — Väärtuste juurekasvu maks mingu kinnisvaraomanike kasuks.

Meie lehe esindajal oli wõimalus reedel saada lühikene jutuajamine majandusminister L. Sepalt keskt tema kiiret ministeeriumitööd. Asetame küsimuse,

kas on ligemal ajal oodata uusi suuremaid algatusi Majandusministeeriumi poolt?

Siin minister wastab, et on mitmeidki uusi kawatsusi majanduselu arendamise alal, ent kõik need on alles säärases staadiumis, kus on weel warajane üksikasjalisem jõnawõtt nende kohta.

Kuna

tööliste arw tööstuses

on wiimastel kuudel näidanud teatud tagasiminekut, siis küsime, kas on selles suhtes kawatsusel ka mingeid abinõusid?

— Töötajate arwu tagasiminek tööstuses on suurel määral just hooajalist iseloomu, nagu see on annud tunda end peagu igal sügisel. Majandusministeerium muidugi jälgib seda tähelepanelikult, ning wajadust mööda wõtab selle asja ka arutusele.

Mis aga puutub ehitustööstusse, siis siin peaks töötajatele awanema ligemal ajal uusi wõimalusi,

sest Riikliku Inglise Kolledzhi ehitustööd on juba alustatud ning politseihoone ehitamine algab ka arwatawasti warsti. Kui nende mõlema hoone ehitustööd lähewad täie hooga käiku, siis leiab seal tööd rohkesti ehitustöölisi.

Kas on ehituspoliitika alal midagi märkimiswäärset?

— Siin wõiks mainida, et Wabariigi Walitsuse algatus töölistele wäikekorterite ehitamist toetada on leidnud elawat wastukaja. Kummiwabrik „Põhjala" töölistel on teatawasti kawatsus asuda oma maja ehitamisele, ning Walitsus on neile selleks lubanud laenu. Nüüd on ka

LEO SEPP,
majandusminister.

Kohtla-Järwe töölised wõtnud üles majade ehitamise kawatsuse.

Kohtla-Järwele tahetakse hakata ehitama üheperekonna-elamuid.

Wäärtuste tõusu maksu kawatsuse ümber on olnud wiimasel ajal rohkesti mõttewahetusi, — küsime edasi.

— Hiljuti käisid Majaomanike koja esindajad Majandusministeeriumis selle küsimuse pärast rääkimas. Omalt poolt ma arwan, et see maks on õigustatud wastutasuna teatud kohra tõstmise eest linnas. Ent selle maksu kasutamisel peaks arwestama teatawaid kitsendawaid reegleid.

Maks ei peaks minema mitte linna tuludeks,

waid tasuks neile kinniswaraomanikele, kes kannatawad üldise heakorra tõstmise läbi, nagu seda on maatükkide wõõrandamine tänawate laiendamiseks, mis seni on tihti sündinud tasuta. Need, kes profiteeriwad linna korraldamisest, peaksid kinni maksma nende kahjud, kes selle all kannatawad.

Peale selle tuleks seada sisse weel

teatud wäärtuste juurekaswu maks kinniswarade wõõrandamise puhul,

mida maksaks näiteks majaomanik siis, kui ta oma maja müüb tublisti suurema hinna eest, kui selle wäärtus oli warem. Säärane kinnistwara wäärtuse juurekasw ei lähe seni ei tulu- ega ärimaksu alla. Ent ka sellešt maksust sissetulek peaks minema nende heaks, kes on pidanud tooma ohwreid üldise heakorra parandamise kasuks.

Kas on muudes maksudes oodata muudatusi?

— Suurem muudatus on tulumaksu juures, kus lasterikkad perekonnad saawad maksust peagu üldse wabaks. Praegu olemasolewate kalkulatsioonide järele ei tuleks edaspidi maksta tulumaksu ühelgi perekonnal, kus on wähemalt kolm last ning perekonnapea sissetulek ei ole üle 230 krooni kuus. Selle muudatuse kaudu saaksid

lasterohkemad ametnikuperekonnad peagu kõik wabaks tulumaksust.

Seewastu tõstetakse aga tulumaksu kõigil neil, kellel puuduwad lapsed, või kellel on ainult üks laps. Tõstmine on 5—15 protk. Praegune tulumaksu muudatus rahwa juurekaswu huwides on üks radikaalsemaid, mis sel alal teada.

Meil oleks weel mitmeidki küsimusi, ent kuna ministri aeg ei wõimalda kauem enam teda küsitleda, siis lõpetame seekordse jutuajamise majandusminister L. Sepaga.

Surmahüpe liikuvale rongile.

Õnnetus Kehra mehega Kiltsis.

Rongile minekul sai laupäewa õhtul k. 20.30 min. ajal Kiltsi jaamas surmawa wigastuse Mihail Below, 49 a. wana, kelle elukoht Kehras, Randalu majas. Ta oli jaama jõudmisega weidi hilinenud ja tahtis hüpata juba liikwele läinud rongile, libises aga ja sattus rongi rataste alla. Rong peatati ning õnnetu tõmmati rataste alt wälja. Selgus, et tal oli wasak jalg täiesti purunenud, samuti wasaku käe sõrmed, ka paremal jalal oli murdunud sääreluu.

Ta toimetati rongiga Tallinna ja paigutati Keskhaiglasse. Seal wõeti ta kohe operatsioonile ja lõigati maha wasak jalg. Kuid nähtawasti suure werekaotuse tagajärjel ei olnud wõimalik mehe elu päästa. Mitmetunnilise waewlemise järele heitis ta pühapäewa warahommikul k. 4 paiku hinge.

Mürgitatud sead Võrus.

Wõru jaamas elutsew Anton Kiigemägi awaldas politseile, et keegi on ta sigade toidu sisse pannud mingit mürki, mille tagajärjel kaks siga haigestusid ja tulid tappa. Politsei asus selgitama, kes kuriteoga toime tulnud.

Alandusringid vajavad uusi tööjõude.

Suwel töötas üle maa 171 alanduse-mesinduse ringi, kelle juures oli kogusummas ametis 180 alanduse-mesinduse asjstenti. Neist jäi talweks kogusummas töötama üle 100 asjstendi.

Alanduse-mesinduse ringide arw ning ühtlasi nende töö intensiiwsus on suurenenud aasta-aastalt. Andmed näitawad, et wanematest wiljapuuaedades kaswatatawatest õunasortidest ligi 70 protsenti langeb suwi- ja sügissortidele, kuna talisordid ainult umbes 30 protk. moodustawad. On aga üldiselt teada, et suwisorditliste õunte turustamine lühikese säilwuse tõttu suurte raskustega on seotud. Ringide tegewuse tagajärjel on uutes aedades waldawamale kohale tõstetud talisordid.

Alanduse-mesinduse asjstentide organiseerimisel ja juhtimisel on ringides erilist tähelepanu pööratud ka taimekaitsetöödele. Teistest alanduse-mesinduse ringide töösaawutustest wõiks märkida koduümbruse kaunistamise plaanikindlat läbiwiimist, wanade wiljapuuaedade kordaseadmist, saakide realiseerimist ühisturustamise teel, mesinduse silmapaistwat laiendamist ja ratsionaliseerimist ning ringi liikmete seas wajalikkude teadmiste ja oskuste lewitamist.

Ringide asutamine ning nendele tööjõudude ametisse palkamine jätkub ka tulewal aastal. Kuna asjstendi-õigusega isikuid wähe leidub, siis korraldab Põllutöökoda 12. detsembril alanduse-mesinduse asjstentide eksamid. Eksamile lubatakse ainult eelregistreerimisega, mille wiimaseks tähtpäewaks on 20. nowember. Soowijalle saadab Põllutöökoda wälja alanduse-mesinduse asjstendi eksamikawa 10-sendise postmargi wastu.

Selma Lagerlöf 80-aastane.

Kuulus rootsi naiskirjanik Selma Lagerlöf pühitses, eile, 20. now. oma 80. a. sünnipäewa. Selma Lagerlöf on üks neid wäheseid kirjanikke, kes omandas kuulsuse juba oma esimese teosega — „Gösta Berlingi saagaga". Paljud tema teosed on tõlgitud eesti keelde, nii monumentaalne „Jeruusalem", „Charlotte Löwensköld", muinasjutuwormis kirjutatud geograafiline lugemik „Nils Holgersson'i imelik teekond läbi Rootsi", „Gösta Berling" j. t. 1909. aastal määrati Selma Lagerlöfile Nobeli kirjandusauhind ja 1914. a. ta waliti Rootsi akadeemia liikmeks.

Algas puudustkannatavate laste registreerimine.

Kuna jõulud on lähenemas ning külm aastaaeg saabumas, mil kehwemates perekondades, kus perekonnaisad wiibijid wälistöil, töö lõpeb, siis asus Haapsalu linnawalitsuse hoolekandeosakond registreerima puudustkannatawate laste registreerimist, kellele laste-abikomitee poolt wõimaldatakse talwel tasuta lõunaid ja kehakatet. Registreerimine toimub iga päew linnawalitsuse kantseleis kella 9—11.

Kasulikke teateid põllumehele.

Laotu peetakse 25. **nowembril**: Raasiku wallamaja juures, Türil, Laura alewis, Aßalama külas, Mäetaguse wallas, Räpina alewis.

Kanapidajad Wiljandimaal. Talwiseks hooajaks jääb kanamunade wastuwõtupunkte järgmiselt: alalised wastuwõtupunktid: 1) Kolga-Jaani alewis, piimatalituse ruumes; 2) Mustla linnas pr. Sakkeus'e majas; 3) Suislepa asunduses, koorejaama ruumes.

Wastuwõtupunktid, kus mune wõetakse wastu üle nädala:

1) Kärstna harukaupluse ruumes igal teisipäewal alates 22. nowembrist kella 8—11 hommikul.

2) Paluweres, hr. Pedaniku ruumes, igal teisipäewal alates 22. now. kella 1—3 peale lõunat.

3) Riidajas hr. Mumi ruumes, igal teisipäewal alates 22. now. kella 9—11 hommikul.

4) Suislepas, hr. Waheri ruumes, igal teisipäewal alates 22. nowembrist kella 1—2 päewal.

5) Tuhalaane Sawiarul, prl. Hunti ruumes, igal kolmapäewal alates 23. now. 9—10 homm.

6) Oisu harukaupluse ruumes, igal kolmapäewal alates 23. nowembrist kella 12—1 päewal.

7) Sultsi alewis hr. Wisse ruumes, igal kolmapäewal alates 23. now. kella 3—4 p. l.

8) Kaarli-Rimmus bussi ooteruumis igal kolmapäewal alates 23. now. kella 9—11 homm.

9) Kaarli Konnal, hr. Aly'i ruumes, igal kolmapäewal alates 23. now. kell 12—1 päewal.

10) S. Kõpu harukaupluse ruumes, igal reedel alates 25. now. kella 9—11 homm.

11) Metsküla, hr. Rõssleri ruumes, igal reedel alates 25. now. kella 12—2 päewal.

12) Wastemõisa walla (end. Kõrtsi) ruumes, igal reedel alates 25. now. kella 9—11 homm.

13) Oiul harukaupluse ruumes, igal laupäewal alates 26. nowembrist kella 9—11 hommikul.

14) Maremaal, hr. Teearu ruumes, igal laupäewal alates 26. now. kella 12—1 päewal

15) W.-Tänassilmas, hr. Kärmase ruumes, igal laupäewal alates 26. now. kell 2—3 p. l.

16) Holstres, hr. Ainsoni ruumes, igal teisipäewal alates 20. now. kella 9—11 homm.

17) Holstre Pulleritsul, hr. Saare ruumes, igal teisipäewal alates 29. now. kella 12—1 päewal.

Riiklikus Hobusekaswanduses Toris müüakse awalikul enampakkumisel 25. nowembril s. a. kell 10 hommikul eesti tõugu sälge ka warssu.

Jõgewa linnas peetakse 25. nowembril Jõgewa konwendi weeühingute komitee koosolek, kus esineb seletusega weeühingute olulisemate küsimuste lahendamisest Põllutöökoja esindaja.

Jõgewa konwendis peetakse 27. now. Kuremaa wallas Warbeweres lõikuspidu. Päewakohaste kõnedega esinewad Kuremaa seakaswatuse katsejaama juhataja agr. L. Woltri ja Jõgewa maatulunduskonsulent agr. S. Wiks.

Aakres peetakse 27. now. lõikuspidu, millest wõtab osa ka põllutööminister A. Tupits.

27. nowembril on Otepääl pidulik elektrimalgustusele üleminek. Kohale palutakse sel puhul minister A. Tupits, Tartu maawalitsus, Tartu linnawalitsus, rahwusliku jõukomitee juhid j. t.

Sõmerpalus ja Luhamaal korraldatakse 27. nowembril kohaliikude Isamaaliidu osakondade poolt lõikuspeod. Sõmerpalus kõneleb riikliku propaganda talituse nõunik O. Wiirsoo, Luhamaal Riigiwolikogu liige A. Kendra ja Isamaaliidu Wõru maakomitee sekretär E. Omri.

HINNAD TALLINNA TURUL.

Esmaspäewal, 21. nowembril.

Esmaspäewane turg, nagu harilikult hõre, rahwast, nii müüjaid kui ka ostjaid, wähe. Elawam on kalaturg, rohkesti wärskeid räimi, turski, wimmasid ja siga, ka kilu on. Kilu hind stiski püsib 45—50 **sendi piirides.**

Sooja sügise tõttu on turul ikka weel saadawal seesugust aiawilja, nagu rohelist wärsket salatit ja tomateid, redisеid, kuid nee on weel wiimased ja lõpewad täna-homme.

Lihahinnad wäikemüügil: Sealiha 80—110 s., seapeadjalad 60—70 s., ploomirasw 100 s., sulatatud rasw 135—150 s., soolatut sealiha 90—100 s., suitsu- ja keedusink 170—250 senti, weiseliha 50—90 s., wasikaliha 50—125 s., lambaliha 40—60 senti kilo.

Jäneseд 80—185 senti tükk.

Tapetud linnud: Haned 135—150 s., kalkunid 140—150 senti kilo, pardid 200—300 s. tükk, kanad 80—150 s. tk., metspardid 80—100 s. tk., tedred 160—225 s. tk., laanepiilid 100—125 s. tk.

Kanamunad 13—17 senti paar.

Piimasaadused: Püttiwõi 165—180 s., meiereiwõi 185—195 s., kohupiim 35—45 s., hapukoor 100—110 senti, juustud sordi järgi 90—175 senti kilo.

Mesi 180—190 senti kilo.

Terawilja saadused: Nisu püülijahu 38—44 s., sepikujahu 28—32 s., tangud 30—35 senti, kruubid 30—38 sentі kilo.

Juur- ja aiawili: Kartulid 60—65 senti mõot 20 ltr. 5—6 senti kilo, peakapsas 7—10 s., hapukapsas 20—25 s., kaalikad 7—10 s., peedid 15—18 s., keedetud peedid 25 s., porgandid 10—15 s., sibulad 25—30 s. kõrwits 15—18 s., salat 120—150 s., tomatid 50—150 senti kilo, redised 7—10 senti kimp, lillkapsas 20—35 senti pea, hapukurgid 2—6 senti tükk.

Wärsked kalad: Räimed 20—23 s., kilud 45—50 s., tursad 12—15 s., latikad 45—70 s., ahwenad 40—65 s., haugid 50—60 s., lutsud 45—50 s., järsed 20—25 s., kammelsad 50—55 s., wimmad 30—40 s., kohad 100—130 s., siiad 55—80 s., angerjad 180—280 s., lõhed 150—250 senti kilo.

Soolatud siig 90—120 senti kilo.

Suitsetatud kalad: Räimed 6—10 s., kilud 6—8 senti kümme, silmud 20—25 senti paar, ahwenad 100—110 s., haugid 110—120 s., latikad 100—110 s., wimmad 120—125 s., lestad 140—150 s., siiad 150—200 s., angerjad 300—400 senti, lõhed 7—10 krooni kilo.

Puuwili ja marjad: Õunad 20—85 s., jõhwikad 25—30 senti kilo, pähklid 150—200 s. kilo, sidrunid 10—13 senti tükk.

Soolatud seened 35—150 senti kilo.

Eesti meremees uppus Bordeaux's.

Prantsusmaalt tuleb teade, et Bordeaux sadamas uppus 6. nowembri õhtul Saaremaalt Torgu wallast Mäebe külast pärit meremees Andres Jaeger, 43 aastat wana. Kuidas õnnetus juhtus, selle kohta puuduwad praegu lähemad teated.

Jaegerit jäi leinama abikaasa 6 alaealise lapsega.

Klassiloterii teadaanne.

Riigi 7. klassiloterii III klassi võitude

loosimine

peetakse **30. novembril ja 1. detsembril s. a.** Tallinnas, Kaubandus-Tööstuskoja saalis, Pikk t. 20, algusega esimesel päeval kell 8.30 ja teisel kell 8.00.

7. klassiloteriil on III klassi võitude arv 792 võidu võrra suurem kui möödunud loteriidel; seekord kuulub loosimisele

5800 võitu Kr. 122.072 väärtuses.
Suurim võiduvõimalus Kr. 25.000.—

Riigi rahaliste loteriide direktor.

Meie mereväe areng ja töö.

Suurtükilaev „Laine“ Eesti esimene sõjalaev. — Eesti mereväe õnnestunum operatsioon toimus landesvehri vastu. — 1933. a. algas Eesti sõjalaevastiku reorganiseerimine.

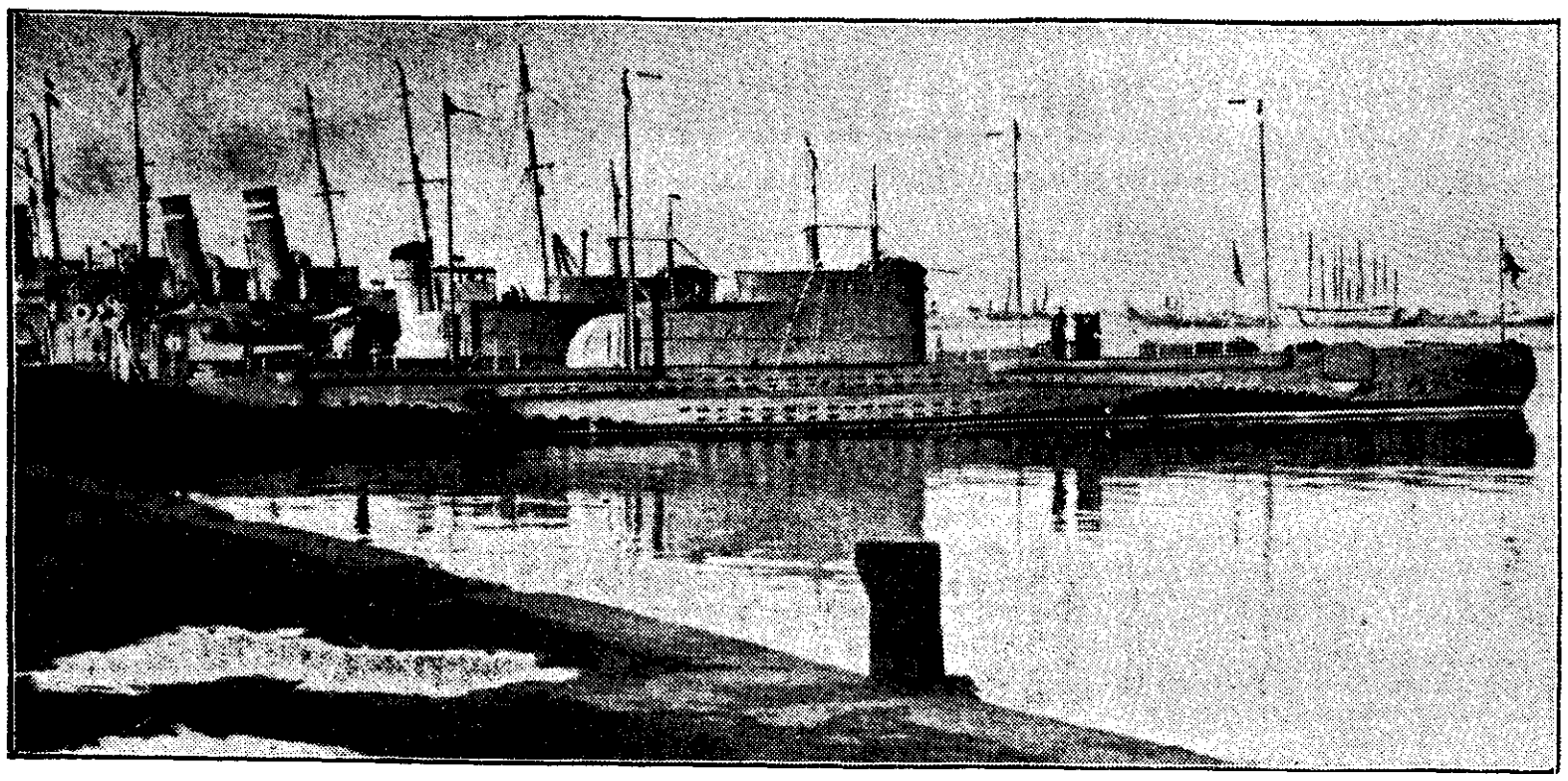

Vaade sõjalaevadele sadamas.

Täna pühitseb Eesti merewägi oma 20-dat aastapäewa.

See on esmakordselt Eesti merewäe ajaloos, kus merewäe aastapäewa pühitsetakse 21. nowembril, sest seni loeti ametlikult merewäe aastapäewaks ikka 21. detsembrit

Rahwuswaheliste wäeosade organiseerimise ajastul 1917. aastal hakati registreerima ka merewäe kutseliiki kuuluwaid ohwitsere, allohwitsere ja madruseid.

Sakſa okupatsiooniga aga lõppes kõik see töö. Nowembri esimesel poolel 1918. a. sakſa okupatsioniwõimu langedes asusid tööle jälle endised asutised. Sellest perioodist on säilinud esimene ametlik dokument, millele põhjendades merewägi loeb oma wanust.

Selleks dokumendiks on peastaabi päewakäsk, milles määratakse merewäe walitsuse koosseis ametisse, arwates 21. nowembrist 1918. a.

Sõjalaewastikku organiseeriti paralleelselt kaldaasutistele. Suurtükilaew „Lauterbach“ oli sadamate komandandi korralduses juba 13. nowembril 1918. Hiljem see laew nimetati ümber suurtükilaew „Laine'ks“ ja kuulub praegu merelaewastiku diwisjoni koosseisu.

Suurtükilaew „Laine“ oli seega Eesti esimene sõjalaew.

Teine sõjalaew, mis meie wõimude poolt wõeti üle, oli endine Wene suurtükilaew „Bobr“, mis ristiti „Lembituks“.

17. detsembril sõjaminister määras kapten Johan Pitka sõjalaewade „Lembit“ ja „Laine“ ülemjuhatajaks ja 21. detsembril allutati temale kõik ohwitserid, ametnikud, komandod ja asutised nii laewadel, wordus kui ka sadamatehastes. Kapten Pitka asus täie energiaga tööle ja tagajärjeks oli see, et 23. detsembril oli kergeristleja „Lembit“ niiwõrd korras, et sai koos suurtükilaew „Lainega“ ja aurik „Loodiga“ sõita esimesele mereſõjalisele operatsioonile Port-Kunda alla.

Port-Kunda operatsioonile järgnesid kohe wahet pidamata järjest suurenewad desſantretked Lokſale, Tſitre, jälle Lokſale (8. jaanuaril), Port-Kunda ja 17. jaanuaril teostati üks suuremaid desſantoperatsioone Narwa lahes Udria ja Laagna külade kohal, kus saadeti maale üle 1000 mehe, nende seas soomlaste pataljon 600 meest. Selle operatsiooni otseseks tagajärjeks oli Narwa wallutamine 18. jaanuaril päraſt lõunat.

Kui jää tulekuga operatsioonid merel lõppesid, läksid meremehed soomusrongil nr. 5 wõitlema lõunarindele.

Juuni lõpul 1919. a. algas mereoperatsioon landeswehri wastu. See lõppes 3. juulil Riia kuulsa pommitamisega, Düüna jõesuus asuwate rannapatareide häwitamisega ja suurtükilaew „Lembitu“ sisseſõiduga Düüna jõkke. Wiimane on üks õnnelikumaid operatsioone mereväe ajaloos, nagu seda nimetab oma mälestuſis admiral J. Pitka. Sellel operatsioonil ei olnud mereväel ühtegi kaotust, ei surnute ega haawatute näol.

Kohe sõja algul meie sõjalaewastik täienes kahe, tol ajal moderſe ükſuse wõrra. Need olid meid abistawa Briti eskaadri poolt teisel ja kolmandal jõulupühal 1918. a. wangi wõetud kaks Nõukogude Wene miiniristlejat, millised kingiti inglaste poolt Eestile. Laewadele anti nimedeks „Lennuk“ ja „Wambola“.

Päraſt Wabadussõja lõppu hakkas merewägi end kohandama rahuaegsele olukorrale, toimus demobiliſatſioon, osa abilaewu likwideeriti ja hakati wälja traalima maalmasõjaaegseid miiniwälju, mida meie wetesse oli wälja pandud wäga rohkearwuliſelt.

Põhjapanew murreang tekkis mereväes 1933. a., kui otsustati laewastik reorganiseerida.

Seda oli soowitud juba waremalt teostada, kuid selleks puudus juhus.

1933. aastal awanes wõimalus miiila Perun wabariigile miiniristlejad „Lennuk“ ja „Wambola“. Sama aasta sügisel Riigikogu määras 9 miljonit krooni krediiti laewastiku uuendamiseks. Selle rahaga telliti aasta hiljem kaks allweelaewa Inglismaalt, mis möödunud aastal suwel ka Eestisse jõudsid. Need kaks modernset allweelaewa — „Kalew“ ja „Lembit“ on seega esimesed sõjalaewad meie laewastikus, millede muretsemisel on makswad uue sõjalaewastiku loomise põhialused: mereſõjalised eesmärgid ja riigi kandejõud.

Riigikogu poolt määratud krediidist on osa weel kasutamata, millest kawatsetakse esimesel soodsal wõimalusel tellida mootortorpeedopaate.

Soome ja Läti mereväe esindajad saabusid Tallinna

Läti ja Soome mereväejuhtide saabumine Tallinna.

Ülal: Läti admirali vastuvõtt Balti jaamas; paremalt: meie merejõudude juhataja mereväe kapten V. Mere, Läti merejõudude juhataja kontr-admiral T. Spade, meie mereväe ohvitseride kogu esindaja kapten-major A. Lukas, merejõudude staabiülem mereväe kapten R. Linnuste, Läti sõjaväeline esindaja Tallinnas kol.-leitn. R. Veckalninsh, Läti kapten-major Mittenbergs ja sideohvitser kapten-major K. Linnuste.

All: Soome mereväe esindajate vastuvõtt lennujaamas; vasakult: major V Valtanen, vanem leitnant A. Kivikuru, sideohvitser noorem leitnant A. Nael, merejõudude staabiülem mereväe kapten R. Linnuste ja mereväe ohvitseride kogu esindaja kapten-major A Lukas

Mereväe 20. aastapäewa pidustustele kutsutud Soome ja Läti mereväe esindajad saabusid Tallinna pühapäewal. Soomest saabusid lennukil kell 2 päewal Tallinna Soome merejõudude juhataja esindajana major W. Waltanen ja laewastiku esindajana wanem-leitnant A. Kiwikuru. Külalisi wõtsid lennujaamas wastu merejõudude staabi ülem mereväe kapten R. Linnuste, ohwitseride kogu esindajana mereväe kapten-major A. Lukas ja sideohwitseriks määratud noorem-leitnant A. Nael.

Lätist saabusid raudteel kell 7 õhtul Tallinna Läti merejõudude juhataja kontradmiral Theodors Spade ühes ohwitseride kapten-major Mittenbergsi ja kapten-major Bruderſiga. Saabujaid olid Balti jaamas wastu wõtmas meie merejõudude juhataja mereväe kapten W. Mere, kes külalisi terwitas nende saabumisel Tallinna, siis merejõudude staabiülem mereväe kapten R. Linnuste, mereväe ohwitseride kogu esindaja kapten-major A. Lukas ja sideohwitseriks määratud kapten-major K. Linneberg. Saabujaid wastu wõtmas oli ka Läti sõjawäeline esindaja Tallinnas kol.-ltn. R. Weckalninsh.

Külalised on Tallinnas wiibimise ajal korteris hotell „Palace'is“.

Saaremaa maleva juubel.

20 aastat kodukait setööd saartel.

Kaitseliidu organiseerimise algpäewaks Saare-, Hiiu- ja Muhumaal on 20. november 1918. a., millal kapten J. Poopu oma esimese päewakäsuga määras ametisse kaitseliidu jaoskondade ülemad, kes kohtadel asusid allüksuste moodustamisele.

Wabadussõja kestes piirdub kaitseliidu üksuste tegewus saartel peamiselt walwe- ja wahiteenistusega. 6. detsembril 1918. a. lahkuwad saartelt sakſa okupatsiooniwäe osad ja sellest peale jääb kaitseliit kohale ainsaks sõjaliseks ja korrawalwe jõuks. Wabadussõja lõppedes jääb kaitseliidu tegewus saartel järk-järgult ikka enam soiku.

Päraſt 1924. a. 1. detsembri sündmusi alustab tolleaegne Saaremaa rahwawäe ülem major J. Kajak kaitseliidu Saaremaa maleva reorganiseerimist, millist tööd edukalt jätkawad major R. Teiman ja praegune Tallinna maleva pealik major R. Lints. Wiimase juhtimisel läks kaitseliidu tegewus saartel eriti hoogu. Praegu on Saaremaa maleva pealikuks kol.-ltn. O. Särew. 1937. a. alul soetati kaitseliidu peastaabi toetusel malewale oma maja.

Esimene naisüksus asutati Saaremaa maleva juure 1924. a. detsembrikuus; kodutütarde organiseerimine algas 1928. a. ja noorkotkaste maleva organiseerimine 1930. a. Naiskodukaitse ringkonna esinaiseks on praegu L. Kalm, kodutütarde ringkonna wanemaks S. Kaal ja noorkotkaste maleva wanemaks J. Koppel.

Kaitseliidu maleva 20. aastapäewa tähistamiseks korraldatakse 24. kp. maleva kodus pidulik aktus ja kooswiibimine. Suuremad pidustused toimuwad 1939. a. juunikuus Kuressaares.

Moolorvagun löi mehel pealuu lõhki.

Õnnetus Rapla-Wirtsu raudteel.

Reede õhtupoolikul kella ½7 paiku jäi Rapla-Wirtu raudteel, 35. kilomeetril mootorrongi nr. 31 ette Karl-Eduard Krafs ning sai wagunilt tugewa hoobi pähe. Meelemärkuseta olekus toimetati mees sama rongiga Wigala jaama, kus esimest abi andis Wigala jaoskonnaarst dr. Kull. Selle järele saadeti wigastaanu antoga Pärnu haiglasse rawimisele.

Karl Krafs oli istunud kahe kaaslasega raudteetammi ääres. Rongi lähenemisel olid teised astunud raudteest eemale, kuna Krafs jäi sinna edasi istuma. Ta asus aga sedawõrd liihedal raudteeliinile, et mootorwagunni esiosa andis tugewa hoobi pähe, mille tagajärjel vurunes meelekohas pealun.

Krassi elukoht on teadmata, kuna mingeid bokumente tema juurest ei leitud. Nagu kuulda, töötanud ta möödunud suwel mõnda aega Wigala ümbruskonnas kraawikaewamistöödel.

Linakuivatamisest süttis talu.

Tuli tekitas Vastse-Antsias 5000 krooni eest kahju.

Wõrumaal Wastse-Antsla wallas süttis 18. now. pälema Alandi talu, mille omanikuks on Arnold Wiirok, rehi ja kuiwatushoone, mis asusid ühise katuse all. Tuld ei nähtud warem, kui kogu hoone juba oli tuld täis ning leegid wälja löid. Tuule tõttu kandus tuli edasi talu teisele elamule, kus elutses talurentnik Peeter Kahro. Kohale jõudnud Antsla linna tuletõrje ei suutnud enam põlewaid hooneid päästa. Rehi-kuiwatis ja elamu põlesid maani maha.

Lisaks sellele jäi tulle palju loomasööta, põllutöömasinaid, sõidurriistu, mitmesuguſt muud kraami ja rentnik Kahro wallaswara peaaegu täielikult. Arnold Wiirok hindab hoonete wäärtust üle 2500 krooni ja oma wallaswara 1800 kroonile. Rentnik P. Kahro kahju on umbes 800 krooni. Kindlustatud olid hooned 2000 krooni eest, muu wara oli kindlustamata.

Kännuhoov surmas töölise Jõhvis.

Jõhwi lähedal Uikala asunduses sai laupäewal surmawalt wigastada 24-aastane tööline Meinart Wilken, kellel käudude juurimisel langes lagipähe juurimisseadise raske hoob. Õnnetu toimetati Narwa haiglasse, kus ta meelemärkusele tulemata heitis pühapäewal hinge.

M. Wilken oli töötamas kännujuurimisel, kus tal aga rattalt libises troſs, mille järele hoob langes enneaegselt maha ja otse töölisele pähe. Õnnetu lebas maas kaks tundi, enne kui arst jõudis kohale. Wilken oli kaotanud rohkelt werd ja olukord oli muutunud elukardetawaks. Narwast telliti wälja Punase Risti auto ja mees toimetati haiglasse, kuid ta elu ei saadud enam päästa.

Kadunu oli poissmees, elas Järwel Walaste külas.

Kuidas kanadelt saada mune ka talwel.

Kanu söödetagu tugevalt. Kunstlik valgustus hommikul ja õhtul suurendab munatoodangut.

Talwel, millal munahind märksa kõrgem kui suwel, on tasuwuse seisukohalt wäga oluline, et kanad hästi muneksid.

Kui jälgida kanade jõudlusandmeid kuude wiisi, siis nähtub, et siin kõikuwus on wäga suur. Nii tuleb maikuus kana kohta 16 muna, detsembris aga 1,6 muna, s. o. 10 korda wähem. Seewastu ülemaalisteşt linnukaswanduste wahelisteşt wõistlusmajapidamiste andmeteşt selgub, et hästi korrastatud kaswandustes saawutatakse talwekuudel peaaegu sama kõrgeid toodanguid kui suwekuudel. Siin kerkib siis küsimus, milleşt see on tingitud, ja kas on sääraseid tulemusi wõimalik saawutada ka mitte wõistlewais majapidamistes?

Üheks tähtsamaks eelduseks on muidugi see, et peetaw kanakari koosneks toodanguwõimelisemast materjalist. Toodanguwõimelisemad on noored kanad. Näiteks: 1937. a. 1. järgu sugulawades munesid 1. aasta kanad 229 muna kana kohta. Samal ajal oli kogu karja keskmine 187 muna. Seega kogu kanakarja keskmine oli 46 muna wõrra kana kohta madalam. Järelikult toodangut allakiskuwalt mõjus wanade kanade pidamine. Ometi ei usu meist keegi, et wanad kanad seepärast wähem oleks söönud wõi hoolitsemist nõudnud. Selleşt järeldus, wanade wähemunejate kanakarjaşt prakeerimine sündigu pidewalt. Et toodanguwõimelistemale jatkuks munade produtseerimiseks küllaldaselt sööta.

Peab meeles pidama — tugew otstarbekohane söötmine tuleb alati odawam, kui nälgiwa kanakarja pidamine.

Meie talu seisukohalt tuleks kõige otstarbekamaks pidada segasöötmiswiisi. Seda selles mõttes, et segasöötmiswiisi juures saab kasutada mitmesuguseid majapidamise kõrwaljätteid, sööt tuleb odawam ja kanad munewad suuremaid mune.

Üldiselt on aga põhilise tähtsusega seeduwa walgu sisaldus.

Kartuleid wõiks pehmesööda segusse wõtta (10 kana kohta päewas) 400—500 gr., segawiljajahu 200 gr., nisukliisid 100—150 gr., ja peotäis ristikheina lehti. Nimetatud ained segada paksu kooritud piimaga tahedaks pudruks. Pehmetsööta anda korraga niipalju, kui kanad umbes weerand tunni jooksul jõuawad ära süüa.

Kuiwsööt wõiks koosneda talus järgmiseşt seguşt: segawiljajahu 62 protş., nisukliisid 20 protş., kalajahu wõi lihajahu 16 protş., soola 0,5 protş., puusütt 0,5 protş., söödakriiti ja fosforhapulupja 1 protş. Niisuguşt segu on kõige hõlpsam walmistada nõnda, et wõetakse protsentides antud arwudele wastawalt kilogrammides nimetatud aineid ja segatakse segamini. Kuiwsööt seisku terwe päewa kanadel wabalt ees, samuti juurwili.

Põhisöödaks jääb terawili. 10 kana kohta tuleks anda päewas 1 ltr. teri. Terawilja wõiks anda üks kolmandik hommikul ja kaks kolmandikku õhtul.

Talwisel ajal oleks soowitaw üks kolmandik terawilja annuseşt anda idandatult. Endaşt mõista ei wõi korralikus kanalas puududa: tigukarbid, krohwipuru, liiw, purustatud puusüsi, majapidamises tarwitatud munade koored ja purustatud kondid. Mineraalained on tarwilikud kontide, sulgede ja munakoore moodustamiseks.

Piima ergutawas mõjus kanade munemisele on wõinud iga kanakaswataja weenduda, seepärast oleks soowitaw iga 10 kana kohta päewas anda 1 ltr. kooritud piima.

Ka ei wõiks talwisel ajal puududa silo ja kalamaksaõli. Wiimaşt tuleks segada pehmesööda segusse 5 gr., 10 kana kohta päewas.

Wanasõna ütleb: „Puhtus on pool söötmist." Seepärast sööda- ja jooginõud tuleks wähemalt kord nädalas pesta. Sõnnik kanala põrandalt ja õrtelt iga hommiku koristada. Et kanala põrand püsiks kuiw ja puhtam, tuleks kanala põrand katta umbes 20 sm. paksuse turbamulla korraga — juurde lisades aganaid ja põhku, et meelitada kanu rohkem siblima.

Söödikute törje mõttes ei wõiks üheski kanalas puududa kuiwa tuha-liiwa kast. Kuiw, puhtaõhuline peaks olema kogu kanala. Hästi õhustatud kanala püsib kuiwem. Kanade tööpäewa pikendamiseks on kasulik kanalas kunstilik walgustamine.

Muidugi on see weidi tülikas toiming, aga tasuwuse seisukohalt küllalt oluline.

Andke piimakarjale valgurikast sööta.

Kuigi tawaliselt enamus lehmi tuleb meil lüpsma kewadpoole talwel, siiski tulewad üksikud lehmad lüpsma juba nüüd. Kuna need lehmad lüpsawad talwel, s.o. ajal, millal piimahind kõige kõrgem, siis tuleb ka nende eest eriliselt hoolitseda ja neid tugewalt sööta.

Praegu söödetakse meil piimakarja peamiselt taluşt päritolewate söötadega. Põhisööda — heina kõrwal jõusöödana saawad lehmad suwiwilja jahu, mille walguprotsent on madal. Paremal juhul on antaw jõusööt segawilja jahu, kus peale terawilja sees ka herneid wõi peluskit, kuid ka see jahu ei suuda rahuldada lehma nõuet walgu järele ja kõrgemate toodangute korral on lehm sunnitud kasutama piima moodustamiseks oma keha walgutagawaraşid. Need ei ole aga suured ja lehm jääb kõhnaks, ning piimatoodang wäikeseks.

Kõrgetoodangulise lehma walgutarbe rahuldamiseks tuleb karjapidajal juba nüüd osta juure walgurikkaid õlikooke, milledes walk on kõige odawam. Siin eeskätt tuleb soowitada sojatangude kui kõige walgurikkamate õlikookide ostu ja siis ka linaseemnekookide ostu. Ringkondades, kus kaswatatakse lina ja müüakse linaseemet, tuleb kaaluda linaseemne söötmist piimalehmadele. Ei ole mõtet müüa 15 sendiga linaseemet ja osta peagu sama hinna eest kooke aşemele, kui teada on, et linaseemet läheb söötühikuse 0,6 kg. ja linaseemnekooke 0,9 kg.

Revulutsioon maisikasvatuses.

Ameerikas on maisikaswatuse alal saadud tulemusi, mis, nagu ameeriklaşed ise ütlewad, toob rewolutsiooni maisikaswatuses. Lester Pfistaril on läinud korda aretada uut maisisorti, mis annab 25 protş. rohkem saaki kui seniseş sordid. Uue maisisordi nimi on National Hybrid Corn. Selle pead on kümme tolli pikad, ühes peas on kuni 800—900 tera. Tänawu suwel oli uue sordi all juba 6 miljoni hektaari maad.

Soome põllumajandusliku nädala hüüdsõnaks – tööviljakus.

Nagu meilgi, nii peetakse ka Soomes mitmesuguseid nädalaid. Kaheksandat **põllumajandusliku nädalat** peetakse detsembrikuu algul Helsingis.

Tänawuse põllumajandusliku nädala juhtlauseks wõi hüüdsõnaks on walitud — töö wiljakus. Põllumajandusliku nädala korraldaw komitee esimees dr. Jännes tähendab selle kohta:

„Ei kunagi pole Soome põllumajandus ja Soome maarahwa tulewik rohkem olenenud põllumajanduse wõimeşt tõsta **töowiljakust ja tõhusust** ning üldiselt alandada tootmise kulusid kui nüüd.

Põllumajandusele ja maarahwale on nüüd otsustawalt tähtis, et põllumajandust teeniks teaduslik töö ja kõik põllumajandust edendawad tööd kontrollikşid oma töökawaşid eriti silmas pidades seda, et need aitakşid kaasa põllumajanduse tootmise kulude wähendamiseks.

Rukkioras loomadele söödaks.

Tänawuse pika ja sooja sügise tõttu on rukkioras wäljakaswanud ja sellepärast on asutud oraşt lõikama loomadele söödaks wõi sagedamal juhul karjatatakse lammastega. Põllumehed on tõsiselt mures, kuna liiga suure oraşe juures on karta talwe halwawat mõju oraşele.

Piimatalitustesse uusi külmutusseadeldisi.

Võieksport tellis Krulli tehastelt 20 külmutusmasinat. — Eesti hakkab külmutusmasinatega varustama ka Läti piimatööstusi.

P. K. Wõieksport on hakanud maa piimatalitusi warustama külmutusseadeldistega, et sellega kaasa aidata meie piimasaaduste kwaliteedi tõstmisele.

Külmutusseadeldiste soetamise kulud tuleb kanda piimatalitustel endil, kuna wahendaja osa masinate hankimisel jääb P.K. Wõieksportdile, kes masinad tellib Fr. Krulli tehastelt.

Seni on Wõieksportdile külmutusseadeldiste peale tulnud tellimisi kahekümnelt piimatalituselt. Tellimised on P. K. Wõieksport Fr. Krulli tehastele juba edaşi andnud. Masinad walmiwad weebruaris, nii et hiljemalt kewadel wõidakse neid tööle rakendada. Tawaline külmutusseadeldis läheb maksma 3500—5000 kr., mis on kolmandik korraliku wõimasina hinnaşt. Piimatalitustes külmutusmasinaid hakatakse kasutama wõi hoiuruumide ja koore jahutamiseks. Enamus tellitud külmutusseadeldisteşt töötab ammoniaaki, kohtades aga, kus on wõimalusi elektri kasutamiseks, kloormetüüli abil.

Tõuke külmutusmasinate soetamiseks andis piimaühingutele kewadel kehtima hakanud kontrolljaama määrus, mis teeb külmutusseadeldiste soetamise sunduslikuks. Selleşt kohustuseşt wabastatakse ainult wäikseimaid piimatalitusi, kellele külmutusmasinate soetamine käib üle jõu. Edaspidi P. K. Wõieksport kawatseb Fr. Krulli tehastelt piimaühingute jaoks tellida uue partii külmutusmasinaid. Kokku on meil üle maa 270 piimatalituşt. Kõige nende warustamine külmutusseadeldistega wõiks lõpule jõuda alles paari aasta jooksul. Kui arwata wälja P. K. Wõieksportdi keskmeiesed Tallinnas, omasid seni külmutusseadeldisi waid Türi, Jõhwi ja Wihula piimatalitused.

Fr. Krulli juures samal ajal hakatakse külmutusmasinaid ehitama ka Läti piimatalitustele. Nende ehitamine toimub koostööna Liepaja riiklike Tosmare tehastega. Wastaw koostööleping lätlastega on juba alla kirjutatud. Kuna Läti tehastel puuduwad kogemused külmutusmasinate ehitamise alal, tellitakse Fr. Krulli tehastelt külmutusmasinate kompressorid ja muud keerulisemad osad, kuna lätlaste ehitada jäävad masinate lihtsamad osad, nagu hoorattad jne.

Eesti piimaühingute kui ka lätlaste jaoks ehitatawate külmutusmasinate projektid on tehastel juba walminud. Eeskujuks on wõetud tehastes warem ehitatud külmutusmasinad ja neid ajakohastatud.

Andke laudasolewatele lammastele soola.

Et willakaubandus on rajatud kindlatele alustele, on willa tootmine muutunud jällegi tasuwaks. Praegu tasub willa tootmine ainult siis, kui turustatakse 1. wõi 2. sordi willa. Sellepärast ei tohi lambapidajad tähele panemata jätta üksikuid pisiasju, mis mõjutawad willa wäärtust ja kaswu.

Lammas on koduloomadeşt kõige suurem soola tarwitaja. Soola puudumine kutsub esile haiglaseid nähte, will tuleb seljast lahti, puudub söögiisu ja lambad jääwad lahjaks. Korralik soolatarbe rahuldamine tekitab hea söögiisu ja soodustab seedimist. Ka mõjub sool hästi willa kaswule ja kwaliteedile, sest naatrium moodustab willas tähtsa osa. Soola mõjust willa kaswule annab selge pildi Soomes tehtud katse. Siin selgus, et 130 päewa kestel korralikult soola saanud lambad andsid 500—750 gr. rohkem willa kui puudulikult soola saanud lambad.

Lammaste laudasoleku ajal on soowitaw seina külge naelutada kast, kuhu asetatakse sool, parem on weel soolakiwi, mis sisaldab weel peale soola lupja, joodi, magneesiumi ja kaaliumi, millised on samuti wajalikud mineraalid lambale. Ebaõige ja kahjulik on lammastele anda soola sööda, eriti aga joogi sees. Siis on lammas sunnitud soolatarbe rahuldamiseks sagedasti rohkem sööma ja jooma, kui see temale igakord tarwilik on.

Algul, kui lambad pole soola saanud, wõiwad nad algul soola süüa liiga palju. Sellepärast tuleb neid 3—5 päewa piiratud soola hulgaga harjutada. Hiljem, kui lambad on soolaga harjunud, lakuwad nad soola ainult siis, kui selleks tarwidust tunnewad. Kui lambad on soolaga harjunud, siis ei tarwita nad kuigi palju soola, ning soola andmine lammastele ei lähe kuigi kalliks.

Soola puudumisel hakkawad lambad sagedasti üksteise willa ja kewadel laudast wälja tulles ka mulda sööma, mis on aga lammaste terwisele kahjulik.

Soola kõrwal tuleb anda lammastele ka fosforhapulupja. Fosforhapulupja wõib segada soola wõi jõusööda hulka. Samuti wõib lisada jõusööda hulka mõni tilk joodkaaliumi. Joodi, eriti kaaliumi puudus põhjustab willa wäljalangemise. Katsed on näidanud, et joodkaaliumi saanud lammaste juures ei esine willa wäljalangemist.

E. K-lo.

Konventide teated.

Saaremaal arutati põllumajanduse arengu kiirendamise wõimalusi.

Kihelkonna põllumeeste konwendi täiskogu koosolekul Saaremaal peeti tarwilikuks põllumajandusliku juhtäienduskursuse sisseseadmine neile algkooli lõpetajaile, kes ei lähe edaşi õppima muudesse õppeasutistesse. Samuti pooldati üksmeelselt põllumeeste pensionikapitali loomist, mis kindlustaks põllumeest ta wanaduspäewil ning wõimaldaks talu juba aegsasti pärijaile üle anda. Seejuures talu pärijad, kes omawad põllumajandusliku eriharidust, tuleks wabastada pärandusmaksudest.

Weistekaswatuse alal otsustati alustada wõistlust külapullide wastu sugupullijaamade kasutajate premeerimisega. Konwent maksab igale maapidajale, kes esitab tunnistuse oma lehmade sugupullide paaritamise kohta, rahalisi preemiaid.

Mitmesugust.

Mustemaid töid tehes, — keedunõu põhjade pesemisel, aedwilja puhastamisel jne. — on soowitaw enne tööleasumist küünte alla tõmmata weidi seepi. See päraşt pesemisel eemaldub kergesti ja kõrwaldab ka mustuse, mida ta ei lasegi liiga sügawale küünte alla tungida.

Kartulite keetmisel, kui need kipuwad pealt ära lagunema, jäädes seest kõwaks, on soowitaw torgata iga kartul paar korda wardaga wõi jämeda nõelaga läbi. Siis nad keewad ühtlasemalt pehmeks.

Tindiplekid kaowad riieteşt, kui neid pesta sidrunihappeweega wõi sidrunimahlaga. Seebiga neid pesta ei tohi, kuna seep kinnitab need kõwemini riide külge.

Kala lõhn.

Kala on sama maitsew kui toitew toit, kuid kala lõhn ei taha meile hästi meeldida. Sellepärast peame püüdma wõimalikult mõjuwalt seda kaotada keedu- ja sööginõudelt. See õnnestub meil kõige paremini, kui paneme tükikese sidrunit nõudepesu wette.

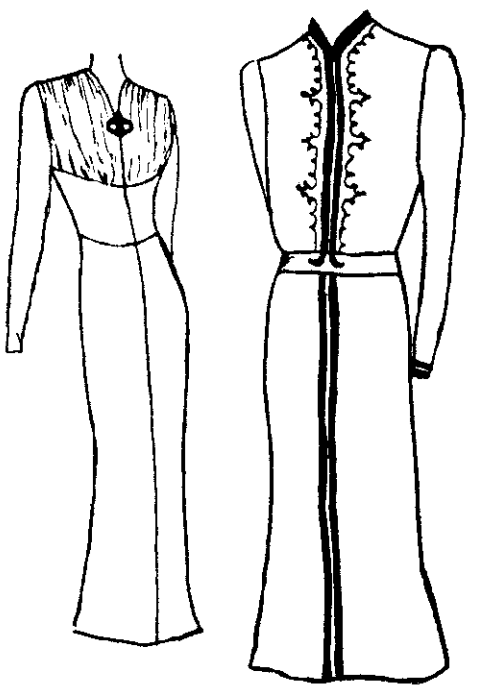

Juuresolewad pildid näitawad praegu kõige enam moes-olewat kleidimoodi.

Rahvaarvu juurekasvus väike paranemine.

Eestlastel sündimus tõusnud, suremus langenud. — Abiellujate arv kõrge.

Eesti rahwa loodusliku juurekaswu kohta on walminud uued andmed Riigi Statistika Keskbürool, kes neid awaldab äsjailmunud Statistika kuukirjas. Nagu neist andmeist näha, on 1937. aastal abiellumus olnud õige kõrge ning ka suremus on wäiksem kui eelnewal aastal. Seewastu aga üldine sündimus on endiselt madal, mistõttu üldine rahwa aastane juurekasw on wäike.

Wõrreldes 1936. aasta andmetega on eestlaste looduslik juurekasw 1937. a. paranenud, kuna sündimus on weidi tõusnud ja suremus weidi langenud.

Esialgsed andmed on walminud ka tänawuse aasta esimese 9 kuu kohta, mis üldiselt püsiwad möödunud aasta raamides, näidates paranemist sündimuse arwu tõusus.

Abiellumus juba mitu aastat kõrge.

Möödunud aasta kuulub kõrge abiellumismääraga aastate hulka. Aasta jooksul toimus 9.562 abiellumist. See arw on küll 215 abiellumise wõrra wäiksem kui eelnew 1936. aasta oma rekordarwuga, kuid siiski oma suuruselt ületab ka see arw waremail aastail olnud abiellumisi. Seega oleme kolme wiimase aastaga jõudnud abiellumise poolest rahuldawalt kõrge tasemeni, mis omaltpoolt peaks olema küllaldaseks loodusliku eelduseks ka sündimuse taseme tõusuks. Kuid et seda wiimast ei ole siiski küllaldasel määral juhtunud, siis tuleb põhjusi terwes ulatuses otsida mujalt.

Abiellujate keskmine wanus mullu ei näidanud suuri muudatusi, olles meestel keskmiselt 30,9 aastat ja naistel 26,9 aastat. Kolme wiimase aasta keskmised arwud näitawad, et meil

abiellutakse wõrdlemisi hilja —

mehed keskmiselt 28—29 aasta wanuses ja naised 25—26 aasta wanuses. See asjaolu juba iseenesest seab sündimuse tõusule takistawad piirid ette. Andmeist paistab, et abiellunute juures nooremate osatähtsus langeb ja wanemate osatähtsus tõuseb.

Kõrgem abiellumismäär esineb nagu eelmiselgi aastal Petserimaal, millele läheneb ka Wirumaa oma tööstusrajooni tõusu tõttu, kus elutseb abiellumisealine tööliskond.

Abiellunute rahwuses püsiwad üldjoontes endised wahekorrad, nõnda et peigmehe seisukohalt oli puhtrahwusabielusid eestlastel 97 prots., wenelastel 82 prots., rootslastel 67 prots. ja sakslastel 54 prots. Ka pruutide seisukohast on rahwusabielusid eestlastel 97 protsenti, wähemusrahwustel aga wähem.

Sündimus üldiselt madalal.

Kuigi abiellumine on näidanud tõusu, ei ole sellega kaasa läinud sündimus. Sündide arw oli mullu 18.190 ehk 32 sünnijuhtu wähem kui eelnewal aastal. Sündimuse suurem langus toimus meil 1934. a. ning sellest ajast peale on sündimus jäänud kahel wiimasel aastal püsima meile peagu tüüpiliseks kujunenud tasemele — umbes 18.000 wastsündinut aastas ehk iga tuhande elaniku kohta umbes 16 sündi. Euroopa keskmisega wõrreldes see määr osutub äärmiselt madalaks, mis meie suhteliselt kõrget suremust arwestades annab igal aastal liiga wäikese rahwastiku loodusliku iibe (juurekaswu). Ka wiimase kolme aasta erakorraliselt kõrge abiellumise tase pole seni weel loodetud sündimust tõstwa tegurina äratanud tähelepanu, on ilmselt hoidnud ära ainult sündimuse suurema languse. Kurwem tõik peitub aga selles, et just maal on sündimus jälle 1937. aastal nihkunud madalamale.

Wälismaaga wõrreldes püsib sündimuse poolest meiega ühel tasemel Prantsuse ning meist madalamal asuwad weel ainult üksikud riigid — Shweits, Inglise, Norra, endine Austria. Siinjuures ei tule aga unustada, et neis riikides suremuse tase on ka äärmiselt madal, nii et madalale sündimusele waatamata rahwastiku looduslik iiwe meiega wõrreldes osutub weel küllalt tõhusaks. Arwestades aga rahwusliku loodusliku iiwet, oleme koos Prantsusmaaga tsiwiliseeritud riikide peres wiimasel kohal — mõlemas riigis rahwastiku looduslik iiwe on lähedal nullile. Olukord on tõeliselt mõtlemapanew. Arwud näitawad, et järjest enam suurenewad 1—2 lapse suurusega perekonnad, kuna üle nelja lapsega perekondade osatähtsus kahaneb iga aastaga.

Rahwuse järgi sündimuses suurenenud määra osutawad eestlased ja sakslased, kuna langust on eelnewa aastaga wõrreldes eriti rootslaste sündimuses.

Weel torkab silma, et sündimus põllumajanduses liigub üldiselt pikaldast langusteed ja on saawutanud möödunud aastal senitolematu madaluse. Eriti on märgata järsku langust sündimuses põllutööliste juures.

Suremus oli mullu väiksem kui ülemullu.

Suremuse poolest oli 1937. aasta eelnewast aastast soodsam, kuna 1936. aastal juhtus olema kõrge suremus. 1937. aastal suri 16.614 inimest ehk iga tuhande elaniku kohta 14,7 isikut. Ometi tuleb aga pidada iga-aastast suremust Eestis kõrgeks. Meie suremuse määr on aastas keskmiselt tuhande inimese kohta 15, kuid oleks mõeldaw selle suremusmäära allawiimine 12 peale tuhande isiku kohta, nagu seda näeme meist kõrgema sündimusega maades Norras, Taanis, Saksas, Shweitsis.

Surnute rahwuse andmeist on näha, et see oli mullu madalam eestlaste ja wenelaste juures, kõrgem aga sakslastel ja rootslastel.

Aasta jooksul rahva looduslik juurekasv 1576 inimest.

Meie rahwastiku looduslik juurekasw oli mullu 1.576 inimest, sest aasta jooksul sündis 18.190 ja suri 16.614 inimest. Looduslik juurekasw oli seega 1,4 inimest iga tuhande inimese kohta, kuna sama arw eelnewa wiie aasta keskmisena oli 1,6 ja eelnewa kümne aasta keskmisena 1,5. Kui arwestada, et sellest iibest neelab igal aastal oma osa weel wäljaränd, siis rahwastiku puhas iiwe kujuneb mikroskoopiliseks. Austria kadumisega Euroopa kaardilt on järele jäänud Prantsusmaa näol ainult üks riik, kus looduslik iiwe on weelgi madalam kui meil — nimelt 0,8.

Ometi oli rahwa juurekasw 1937. aastal siiski pisut suurem kui paaril eelnewal aastal: 1937. a. oli see 1,4, 1936. a. — 0.5, 1935. a. — 1,0 ja 1934. a. 1,3 tuhande elaniku kohta.

Tänavune aasta ei too muudatusi.

Et saada kujutlust, meie käesolewa aasta sündimusest, suremusest ja looduslikust iibest, siis on selle kohta walminud ka juba andmed tänawu kolmweerand aasta kohta — kuni 1. oktoobrini. Neil andmeil püsib 9 kuu wahekord tänawu mullusega wõrreldes sündide juures 102,5 prots., surmajuhtude juures 100,4 prots. ja abielude juures 99,8 prots. Kui sama suhe püsib aasta lõpuni, siis wõib sündide arw tõusta tänawu umbes 400 inimese wõrra, suremus kõrgeneda umbes 70 isiku wõrra ja abiellujate arw kahaneda umbes 20 wõrra.

Hilda Sepp 30 a. õpetajaks.

Aru algkooli õpetaja ja kohalik seltskonnategelane prl. Hilda Sepp tähistas laupäewal, oma õpetajaameti 30-aastast kestwust.

Hilda Sepp on sündinud 13. jaan. 1892. a. Lohusuu wallas. Õppis Lohusuu ministeeriumikoolis, seejärele sama kooli pedagoogikaklassis. Algkooliõpetaja kutse sooritas eksternina Narwa gümnaasiumi juures. Asus 16-aastasena tööle Kuigatsi walla Keerdi algkooli, kust siirdus Aru algkooli, kus töötanud 26 aastat.

Tartumaa veterinaararsti dr. O. Veepere ameti juubel.

20. nowembril pühitses Tartumaa weterinaararst Oskar Weepere maakonna weterinaararstina 20 aasta ametijuubelit, olles ühel ja samal kohal alates 20. nowembrist 1918. a.

„Valge hädaoht".

104

kelleks teda peeti, ta ei teadnud. Ka ei hoolinud ta sellest kuigi palju. Kunagi waremalt polnud tal olnud nii kohutawalt õnne.

„On siin praegu ka kokaiini?" küsis ta.

„Ei, juhuslikult mitte. Müüsin tagawarast wiimased ära mõne päewa eest. Principe pole mulle weel saatnud uut. Ma ei tea, miks — wõib-olla sellepärast, et lahkun siit."

Kumbki ei taibanud, et Principe oli pidanud soowimatuks hoida klubis kokaiini ajal, millal Sheppard töötas seal.

„Saate müügist protsenti?"

Casado noogutas.

„Wõib-olla et Principe soowib mulle määrata teisi tingimusi. Kuni see küsimus lahendatud, ta ei saada arwatawasti uut tagawara."

„Wõimalik, et teil on õigus. Igatahes kuulub kokaiini müük teie kohustuste hulka. Selgitan teile seda, et wõiksite homme hommikul kohustused wõtta minult üle." Sirutanud käe kirjutuslaua ääre alla, wajutas ta wäikesele lülitile. „See on abinõu hädakorral," seletas ta. „Sellega keeratakse lahti kraan peidetud rennis, millest teile kõnelesin. Kokaiini hoitakse õõnsas soolakamakas. Kui seal praegu leidus kokaiini, on see wähem kui wiie minuti jooksul täielikult uhutud ära. Wee wulinat ei kuule te isegi siis, kui wiibite keldris. Wiin teid nüüd sinna ja —"

Pahaselt katkestas ta, kuna uksele koputati. Ta awas. Tülitaja oli baarikelner.

„Noh," urises Casado, „mis lahti?"

„Oleme hädas ühe külalisega, härra, kes just praegu saabus. Ta on joonud juba rohkem kui waja ja teeb põrgut, kuna ma ei taha talle anda pudel wiskit. Ütlesin, et praegusel kellaajal on alkoholi müük keelatud, kuid — "

„Hea küll, ma tulen." Siis üle õla Sheppardile: „Oodake siin. Olen kohe tagasi."

Sheppard mõtiskles üksi jäädes algul oma haruldaselt heast õnnest. Ta oli kahe päewa jooksul juhuslikult — mõtles ta ekslikult — uimastuswahenditega hangeldajate tegewusest saanud rohkem andmeid kui Raiefield mitme nädala jooksul. Ta pidi sir Basiliga ühendusse astuma niipea, kui pääseb siit wälja. Saadud andmed olid liialt wäärtuslikud selleks, et hoida neid kauemaks endale, kui tingimata wajalik. Kui need siin awastawad oma eksituse...

Külmajudin läbis teda selle mõtte juures. Klubi jääb awatuks kella kolmeni wõi neljani hommikul. Waewalt wõis ta lahkuda enne seda. Ja wahepeal wõib juba juhtuda nii mõndagi. Mees, kelleks teda peeti, wõis ootamatult ilmuda sinna, wõi mõni Principe agentidest, kes meest tundis, et Casadoga enne uuele kohale asumist wahetada mõne sõna. Ja kui midagi märgatakse, pääseb ta siit waewalt eluga.

Ta pilk langes kirjutuslaual asuwale telefonile ja äkilise impulsi mõjul hüppas ta üles ning haaras kuuldetoru. Ta tahtis nüüd kohe teatada oma töö tulemusist sir Basilile. Kui Casado tuleb tagasi enne kõne lõpetamist, kuuleb ta seda sammudest koridoris. Tal jääb küllalt aega toru ärapanemiseks, enne kui Casado teda näeb.

Kiiresti walis ta ülemuse numbri. Kostis sir Basili teenri hääl.

101

„Kahju, et ta oli nii uudishimulik," tähendas Principe. „Tunnen sellele noorele daamile kaasa." Ta kibrutas laupa. „Kuid ma ei mõista, miks tõid ta siia minu juurde? Ja miks sa nii kaua wiiwitad? Fergus Reevesi sa tapsid ju otsekohe."

„Tüdruk läheb omal ajal sama teed. Olen juba otsustanud, kuidas teda kõrwaldada, kuid see ei juhtu enne, kui asjad „Rohelise mao klubis" õiendatud. Kuuldawasti see eesel Casado polewat rahul oma protsendiga."

„Ah, Casado on ju üldse liiga nõudlik," ütles itaallane naeratades. „Alles nädal tagasi ütles ta mulle: Luigi, olen seda klubi pidanud juba küllalt kaua. See on wäike ja minu osakasu sellest ka wäike. Tahaksin kuidagi teenida rohkem raha."

„Niisiis eile helistasid sa talle wastawalt minu juhistele?"

Principe noogutas hoogsalt peaga. Aga enne, kui ta jõudis awada suu, kõneles teine edasi.

„Ja sa ütlesid talle, et ta tuuakse üle siia, et töötada siin su otsese käsilasena? Ja et sa saadad teise mehe, kes soowib kelneri kohta „Rohelise mao klubis"? Mees peab saama Casado järglaseks, kui wiimane loobub lokaali direktori kohast."

„Just, just. See teine mees, Sheppard, oli parajasti seal, kui helistasin. Kuulsin, ta olnud wäga rahul, et ta palgati. Ja Casado oli samuti wäga rõõmus."

„Noh, Casado igatses ju ametikõrgendust," tähendas Number Üks pilkawalt. „Ja Sheppard arwab muidugi, et õpib meie organisatsiooni nüüd paremini tundma. Äärmiselt huwitaw olukord, Luigi. On aeg, et teen lõpu tolle Sheppardi tegewusele. Ta oli liiga tark mehaanik Kerri jaoks, kuid minust ei saa ta nii kergesti jagu."

„Olen palju mõtelnud tollest Kerrist," ütles Principe.

„Ta mõistetakse muidugi süüdi ja puuakse arwatawasti üles," kõlas ükskõikne wastus. „Juhul, kui aga selgitatakse, et tema sooritas kolme lenduri mõrwa, on tal poomissurm kindel." Ta lõi halwustawalt käega. „Kerr jäi wahele ja peab nüüd leppima olukorraga. Praegu oleks mul liiga kardetaw teda abistada."

„Ma ei mõtelnud sellest," wastas Principe ruttu. „Kardan, et Kerr ehk lobises. Tal pole ju midagi enam kaotada."

„Ja mis sellest, kui ta lobises? Minult see igatahes und ei peleta, Luigi. Ta saab oma juhised minult, kuid ainus meist, kelle nime ta teab, on meie kaastööliste palkaja Mancet. Scotland Yard on Mancet'd otsinud juba tükk aega. Kuid neil on wähe lootust ta tabamiseks, sest nagu tead, wiibib Mancet praegu Tientsinis."

Ülemuse sõnad peletasid Principe näolt murelikku ilme. Kerri wahistamine, mis oli järgnenud warsti pärast uimastuswahenditega kaubitseja wahistamist, oli teinud ta rahutuks. Nüüd taipas ta, et pole põhjust muretsemiseks. See suur, energiline mees oli ikka weel wõimeline tagasi tõrjuma kõiki enda wastu sihitud wõtteid.

„Kerri wõid sa unustada, Luigi. Casada ja Sheppard on hoopis kardetawamad. Kas ütlesid Casadole, et ta uuele — ee — direktorile midagi ei ütleks enne tänast õhtut?"

„Jaa, jaa. Ütlesin talle, et ta homme tuleb oma uuele kohale siia. Enne

ÜLDINE NÕUANNE

Easiõppimise võimalustest.

Wastuseks lugejale L. S. Wäike-Maarjas teatame, et edasi õppida on Teil võimalik Tallinnas õhtualgkool., Lai tn. 25 või ka kodukooli algkooli kursusel. Viimases saate õppida nii, et olete oma alalises elukohas ja õpite koolilt saadud õppejuhiste järele — muidugi nõuab siis õppimine erilist hoolt ja olles hästi wirk võite saada soovitud haridusе isegi kiiremini kui tawalises koolis käies. Kodukooli büroo asub Tallinnas Mundi tn. 3. Lähemate teadete saamiseks pöörake antud aadressіde järele koolide juhatajate poole.

Ajalehe tellimisest postkontori kaudu.

Wastus lugejale 35120 Käinas teatame, et iga lehetellija on õigustatud kwiitungi saama, kui ta selleks awaldab soovi. Kwiitung on tawaline postikwiitung, mis tuleb eneselt täita wastuwõtwa ametniku töö kiirendamiseks, ja ametnik on kohustatud kwiitungile alla kirjutama ning postitempliga warustama. Ajalehe tellimise wastuwõtmisest keelduda põhjusel, et tellija nõuab kwiitungit, postiametnik ei tohi.

Maamõõtjate elukohti Tartus.

Wastuseks lugejale 17849 Tartumaal teatame, et Teie poolt soovitud kraawide loodimistööd võib teha iga maamõõtja. Tartus on järgmised maamõõtjad: Wannutatud maamõõtja A. Alekand, elukoht Wõidu t. 11. Wannutatud maamõõtja L. Jacobsen, elukoht Lossi t. 1. Maamõõdu-kultuutehnika büroo Joh. Pallo, asub Gustaw-Adolfi t. 5. Hinna suhtes ei saa meie kahjuks Teile mingit teadet anda, kuna see oleneb töö suurusest, selles asjas wõiksite pöörata otseselt mõne eelnimetatud maamõõtja poole.

Wastus lugejale 14659, peegli hõbetamisest. Peeglite walmistamise õppimiseks wastawat kirjandust ilmunud ei ole, ka pole meil võimalik Teile selles juhatust anda. Peegli hõbetamine on wõrdlemisi keerukas töö ja nõuab mitmesuguseid abinõusid, nii et kodusel teel seda walmistada ei tasu. Peeglitööstuses maksab ühe ruutmeetri klaasi hõbetamine 10 krooni. Kui aga soowite sellel alal hakata tegutsema, soowitame Teile õppida see amet selgeks mõnes peeglitööstuses. Tallinnas on järgmised peeglitööstused: 1) Wennad E. ja G. Loderaud Toompuiestee nr. 5. 2) A/S. „Frankonia" Narwa mnt. 13/15. 3) L. Maiofiss Suur Karja tn. nr. 18. 4) A. Plätzer Liiwalaia t. nr. 44. Pöörake eeltoodud aadressіde järele tööstuse omanikude poole, waheşt ehk neil leidub wõimalusi Teid wõtta õpilaseks.

Põllumajanduslikku nõuannet.

Piim on kibeda maitsega.

Wastus lug. nr. 11573. Selle wea põhjuseks wõiwad olla mitmesuguseд asjaolud, nagu rohke kaera-odra põhu, kapsaste, naerite jne. söötmine lehmadele. Samuti kopitanud ja hallitusseente poolt rikutud sööbad, kopitama ning käärinud õlikoogid. Ka mõned udara- ja seedeelundite haigused põhjustawad ülaltähendatud wiga piima juures. Tihti peale onaga süüdi mustad ja halwasti pestud piima alalhoidmise nõud. Loomulikult on sageli kibeda maitsega w a n a d e l ü p s i l e h m a d e p i i m enne kinnijäämist. Waheşt on mõru maitse piimal, kui loomale on sisse antud mõnesuguseid arstimeid, mis seda wõiwad tagant järele põhjustada, nagu kamper, tärpentin, juudasitt (asafoetida) jne. Wea kõrwaldamiseks on soowitaw kõigepelat hoolitseda piimanõude korraliku puhastamise eest, kui wõimalik, siis waheşt need läbi keeta. Pesemiseks on soowitaw tarwitada 5% kuuma sooda lahust. Halb söök kohe kõrwaldada — mitte lüpsilehmadele sööta. Soowitaw on weel udarat pesta desinfitseeriwate wahenditega, nagu 3% boorlahuga, soodalahuga jne. Ka on soowitaw esimeste tõmmetega tulew piim lüpsta eri nõusse. Kui laudas mõne lehma piim on mõru maitsega, siis seda mitte kogu piima hulka walada.

Orasheina häwitamisest.

W a s t u s l u g. 9165. Orashein on wisa kaswamisega umbrohi, kuid temast lahtisaamine wäikesemal maa-alal, nagu Teil, ei tee raskusi. Suuremal põllul häwitatakse orasheina kesapõllul kuiwal ajal, kusjuures äestatakse orasheina juured wälja, lastakse paar päewa maa peal kuiwada ja korjatakse siis ära. Nii korduwalt talitades wabaneb ühe aastaga orasheinast.

Kuna Teil on aga maad wähe, siis ei ole seda mõtet kesaks jätta, waid kaswatada seal niisugust wilja, mis wõimaldab südasuwel waheltharimist. Niisuguse wiljana tuleb eeskätt arwele juurwili wõi kartul. Parem on juurwili, millel on kaswamisel harwemad waheд, mis wõimaldawad paremat umbrohu häwitamist. Juba kolmekordsel korralikul kõplamisel hästi terawa kõblaga wabaneme orasrohust peagu täielikult ja järgmisel aastal wõib seal juba igat wilja kaswatada, ilma et oleks karta selle lämmatamist orasheina poolt.

Niisugust wilja, mis ise orasheina häwitaks, ei olegi. Kui külwame sinna heinaseemne, siis ka ei lase orashein sellel kaswama hakata. Kõige parem on ikkagi maaharimisega orashein häwitada ja seda saab teha nagu eespool juba nimetatud ka sellel maal juurwilja kaswatades.

Loomaarstlik NÕUANNE

Lammas köhib.

Wastus lug. nr. 2761. Lamba köhimise põhjuseks on enamasti kopsu ussтõbi, mis on seoses niiske karjamaaga. Lewineb see haigus kopsuussimunade kaudu, mida eritawad haiged lambad oma roega, siis peakšid aga köhima ka teised lambad. Peale selle on köhimise põhjuseks ka külmetus, mille tagajärjel tekib kopsukatarr wõi kopsupoletik, nagu kopsuussidе korralgi. Rawiks on soowitaw afetada lammas teistest eraldi puhtasse parajase soojusega sulgu (tõmbetuult ei tohi olla) ja on soowitaw talle teha puhastatud tärpentini aurusid. Weepangi afetada saepuru ja liitri oja kuuma wett, millesse lisada 7—8 tilka puhastatud tärpentini. Kogu segu afetada pangega puhtasse harwast riidest kotti ja kott lambale pähe. Sääraseid sissehingamise aurusid teha 2 korda päewas ja iga kord lasta lammast neid sisse hingata ligi 10 minutit.

Peale selle on soowitaw anda lambale koos jõusöödaga järgmist pulbrit, iga päew üks pulber.

Rp. Ammonii chlorati 10,0.
Natrii sulf. 100,0.
Fruct. Anisi plw. 25,0.
M. t. plw.
D. t. d. IV.
S. 1 pulber päewas lambale köha puhul.

RAADIO SAATEKAVA

Teisipäev, 22. november
TALLINN — TÜRI — TARTU

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauudised. Ilmateade. 7.30 hommikukontsert (helipl.). 8.15 hommikupalvus — kand. H. Stilverk. 8.35 perenaistele. Turuteated. 16.50 teated ja reklaam. 17.00 1000 takti tantsurütme (helipl.). 17.30 prof. A. Linkberg: Vähktõve ravist kirurgilisel teel; dr. med. R. Kleitsmann: Vähktõvest naisel. (Rahvusvahelise vähktõve vastu võitlemise nädala puhul). 17.50 banjosoolosid. M. Männiste. 18.10 lastele: „Virve reis muinasmaale", E. Nukki. kuuldemäng. 18.40 päevauudised. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 talispordi viisminutit. 19.10 „Mikrofon Sakala pealinnas". heliplaate Viljandist (helipl.). Reporteerivad J. Rummo ja K. Kesa. 20.30 aktuaalne kümmeminutit. 20.40 orkestrikontsert. RR orkester, juh. prof. R. Kull. 21.45 kirjanduslikud uudised. 22.00 õige aeg. Päevauudised ja sporditeated. 22.10 poola muusika (helipl.). 23.00—23.10 esperantokeelne nädalakroonika.

Kesknädal, 23. november
TALLINN — TÜRI — TARTU

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauudised. Ilmateade. 7.30 hommikukontsert (helipl.). 8.15 hommikupalvus — kand. B. Blaum. 8.35 Tallinn ja Türi: Turuteated. 12.00—12.40 kooliraadio. „Maaalused", kuuldepilte H. Visnapuu lastenäidendist. R. Pätsi muusika. 16.50 teated ja reklaam. 17.00 Türi: Prantsuse keel — mag. K. Kann. Tallinn ja Tartu: Tangorütme (helipl.). 17.30 laule operetist „Poola pulmad". J. Beeri muusika. H. Kaasik (tenor). Koduigatsus. Masurka. Kingi mull' taevas siin... Sa oled minu suur armastus. 17.45 Türi: mag. agr. A. Kivimäe: Mineraalainete osa veiste söötmisel. 18.00 Türi: Põllumajanduslikud teated. 17.45 Tallinn ja Tartu: Jazz-orkestrid mängivad (helipl.). 18.10 väike ringsõit maal (helipl.). 18.40 päevauudised. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 soovikontsert (helipl.). 19.50 välispoliitiline vestlus — H. Rahamägi. 20.10 õhtumuusika. Corso-trio. 21.05 V. Mettus: Kui ema võistleb tütrega. 21.25 A. Lemba: Klaverikvartett c-mol (Allegro — moderato (Fugato) — Presto (Scherzo) — Finale (Aellgro) (Esiettekanne.) Prof. A. Lemba (klaver), R. Palm (viiul), R. Merkulov (viiola) ja A. Karjus (tšello). 21.45 lastevanematele. Leonida Rooberg: Kuidas last õppimisel aidata. 22.00 õige aeg. Päevauudised ja sporditeated. 22.10—23.00 Saatan pidutseb (helipl.).

Neljapäev, 24. nowember
TALLINN — TÜRI — TARTU

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauudised. Ilmateade. 7.30 hommikukontsert (helipl.). 8.15 hommikupalvus — õp. R. Koolmeister. 8.35 perenaistele. Turuteated. 16.50 teated ja reklaam. 17.00 Türi: Inglise keel edasijõudnutele — R. Seth. Tallinn ja Tartu: Katkendeid oopereist (helipl.). 17.30 kuulsad ööbikud laulavad (helipl.). 18.10 mudilastele. „Juku ja Manni suvepäev". J. Jaigi kuuldelugu. 18.40 päevauudised. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 viis minutit tervisele — dr. med. M. Kask. 19.10 muusika kohvikust „Harju". 19.45 majanduslik ringvaade — L. Grandberg. 20.00 Tähelepanu — algab Comedian Harmonistide kontsert (helipl.). 20.30 „Heategijad", P. Härmi kuuldemäng. 21.15 klassikaline muusika. RR orkester, juh. P. Nigula. 22.00 õige aeg. Päevauudised ja sporditeated. 22.10—23.00 Tšaikovski helitöid. RR orkester, juh. P. Nigula.

klubi sulgemist täna õhtul wiib ta tolle Sheppardi weinikeldrisse, näitab talle kokaiini asupaiga ja annab talle üle salamehhanismi wõtme."

„Enne seda annan tunda oma juuresolekut," ütles Principe ülemus süngelt. „Oled korraldanud kõik wäga hästi, Luigi. Wajan nüüd ainult klubi tagumise sissekäigu wõtmeid."

„Need on mul siin," ütles Principe wõtmekimpu wälja tuues ja sealt kaht wõtit üle andes. „Kelder on wäga suur. Ühes otsas on terwe hulk puukaste. Peidad end ühe kasti taha muidugi?"

„Olen täiesti wõimeline iseenda eest hoolitsema," oli õrn etteheide. „Ja Sheppardi ning Casado eest samuti."

Ta tõmbas taskust rewolwri ja wibutas seda paljutähendawalt.

„Riist sisaldab kuus kuuli, Luigi. Kaheşt peaks piisama tänaõiseks tööks. Homme walmistaks mulle suurt lõbu kihutada kolmas uudishimulikule mr. Raiefieldile keresse."

24. peatükk.

„Rohelise mao klubi" oli tüüpiline wäike öölokaal, nagu neid leidus Orfordi piirkonnas. Ohturiietus oli siin haruldaseks, sest enamuse klubi külastajaist moodustasid Bloomsbury ja Soho boheemlaste ringkonnad. Siin leidus alati tosinast rahwusest külalisi. Igaüks, kes Juan Casado arwates ei äratanud politsei huwi, wõis wiie shillingi eest astuda klubi liikmeks. „Rohelise mao klubisse" hüpati ainult sisse, et siin weeta õhtu suitsuses ruumis. Lokaali pääsis kitsa, halwasti walgustatud tänawa kaudu, mis oli surutud armetute äride ja majade wahele.

Lokaali pearuumis asus baar ja mõned toolid ning lauad, mis õhtul tantsu puhul lükati seinte äärde. Wähemas kõrwalruumis asus ping-pongi- ja koroona laud. Edasi leidus weel wähemaid ruume koroonalaudadega ja pehmete diiwanitega, kus wõisid mugawalt istuda need, kes soowisid waikselt westelda ja flirtida. „Rohelise mao klubi" liikmed olid enamasti naiiwsed ja ükski neist ei aimanud, et klubi oli keelatud uimastuswahendite wälsjajagamise keskus.

Kaubitsejad, kes külastasid klubi, tegid seda keskpäewal ja päris awalikult. Oleks neilt küsitud külastuse põhjusi, nad leidnuks wõrdlemisi usutawa seletuse. Enamik neist oli wäike- wõi rändkaupmehed ja kahtluse wältimiseks pidasid nad ka mõnd teist ametit tolle tulusa äri kõrwal, mis tõi neid Casado juure.

Kuigi Brian Sheppard oli juba kaks päewa töötanud kelnerina, polnud ta märganud midagi kahtlast. Casado, elawa pilgu ja põskhabemega keskealine isand, kohtles teda pigem sõbrana kui alluwa ametnikuna. See hämmastas Sheppardit. Enam kui kord, kui tegewuses jäi wäike waheaeg, oli Casado temaga hakanud lobisema ja seletanud talle heatahtlikult üht ja teist klubi juhatamisest. Kõik tundus seda imelikumana, et Casado harwa kõneles teise kelneriga wõi mehega, kes müüs baaris. Kui ta aga nende poole pöördus, siis alati wäga ametlikult ja üleolewalt. Sheppard oli weendunud, et Casado kas teadis, kes ta on, wõi wahetas ta ära kellegi

teisega; ja kuna Sheppard ei suutnud direktori südamliku käitumise taga awastada midagi kahtlast, kaldus ta uskuma wiimast seletust.

Oli juba kaunis hilja õhtul. Umbes kella kaheteistkümne ajal kutsus Casado ta wäikesesse büroosse klubi tagaküljel.

„Siit ei kosta ükski heli wälja," tähendas Casado ust lukustades. „Kõneldes ei tarwitse siin karta, et keegi kuuleb."

Sheppard istus Casado poolt osutatud toolile.

„See on hea," wastas ta ettewaatlikult, kawatsedes kõnelda nii wähe kui wõimalik. Casado pidas teda nähtawasti teadlikumaks kui ta tegelikult oli. Sellepärast tuli käituda wäga ettewaatlikult.

Casado istus pööratawale toolile kirjutuslaua ääres. Waikse rahuloluga nõjatas ta wastu tooliselga.

„Homme on see teie büroo," ütles ta. „Mina lahkun ametist täna öösel. See ei kurwasta mind põrmugi. Siin pole auahne mehe jaoks kuigi hiilgawaid wälsjawaateid. Kas Principe ütles teile, et hakkan nüüd tema abilisena töötama „Langenud inglis"?"

„Ei," wastas Sheppard. Ta ütles ainult, et lahkute siit."

„Ja et teist saab uus direktor, mis? Pean tunnistama, ta oskab wasilda oma mehi. Poleks ta ütelnud, et olete üks meist, poleks ma seda iial aimanud."

Kuna see tahtis ilmsesti olla meelitus, lõi Sheppard tõrjuwalt käega.

„Mind kästi käituda diskreetselt ja teeselda tawalist kelnerit, kel pole millestki aimu. Olin siin kaks päewa proowil ja mõtlesin, et Principe kindlasti küsib teilt, kas olen sobiw mees teie ameti ülewõtmiseks."

Teine noogutas mõistwalt.

„Ta pole seda aga teinud. Kui tunnekšite Principet niisama hästi nagu mina, teakšite, et ta üldse ei laseks palgata inimest, kui ta poleks weendunud, et inimene kõlbab. Principe on hea iseloomutundja."

Hetke imes ta waikides huuli.

„Olen teile lühidalt seletanud, kuidas aetakse klubi seaduslikke asju. Nüüd läbme tõsisemate küsimuste juure. Hiljem annan teile meie wähemate agentide nimed, kes saawad kokaiini minult. Loomulikult pole mul mingeid raamatuid ega pabereid, mis näitakšid mu siinset asjaajamist. Sest alati wõib karta, et politsei tungib sisse."

Sheppard naeratas.

„Ja wangistab direktori kokaiini leidmise pärast klubis."

„Oh, kokaiini siit kindlasti ei leita," oli kärme wastus. „Kuigi säilitame siin suuri tagawarasid. Wahel isegi kuni wiis naela."

„Nii palju!" pomises Sheppard kulme kergitades, ja Casado noogutas tähtsalt.

„Läbiotsimise korral õnnestub neil waewalt kokaiini kätte saada. Kahtlen wäga, kas politsei leiab kesklrist telliskiwi tagant lanqetusmehhanismi ja renni, kus me hoiame kokaiini."

Wiimased sõnad rõõmustasid Sheppardit rohkem, kui oli sobiw näidata. Principe omas mitu lokaali ja wäga wõimalik, et ka teistes olid uimastuswahendid peidetud samal wiisil. Casadole näis walmistawat erilisi lõbu talle kõike seletada. Märkamatult mängis hispaanlane enese sisse. Kuidas see kohutaw eksitus oli juhtunud, ja mis oli saanud meheşt,

Juute ei jäeta veel rahule.

Berliin jatkab kihutustööd nende vastu.

ETA. Berliin, 21. now.

(Havas.) „Angriffi" teatel kestab juudiwastane propaganda Berliinis kuni tulewa aasta maikuuni. Sel puhul korraldatakse 1500 koosolekut, kus esinewad kõnedega rahwussotsialistliku erakonn. parimad kõnelejad, et wõidelda „igawese juudi" wastu.

Reichenberg, 21. now.

(Reuter.) Saksa propagandaminister dr. Göbbels puudutas oma kõnes ka juutide küsimust. Meie eraldasime Saksamaal juudid awalikust elust, sest nad kuuluwad erinewasse rassi, ja on seejuures marksistid, sest nende pealinnaks on Moskwa, eraldasime katoliiklased, sest nende pealinnaks on Rooma, ja wabamüürlased, sest nad pooldawad internatsionalismi. Meie kõrwaldasime need nakkusepatsillid. Dr. Göbbels awaldas lõpuks arwamist, et maailma ärewus juudiküsimuse suhtes waibub. Mina loodan wähemalt seda nende juutide huwides, kes jääwad Saksamaale.

Juudi politseinikud kaitsesid New Yorgis Saksa konsulaati.

ETA. New York, 21. now.

(Reuter.) Mitusada meest ja naist panid laupäewal siinse Saksa konsulaadi ees toime meeleawalduse, kandes mustaga äärestatud plakateid, milledes mõisteti hukka juutide kohtlemine Saksamaal. Konsulaati walwas 40 politseinikku, kuna 60 politseinikku hoiti läheduses reserwis. Neid politseiüksusi juhatasid juudi politseiohwitserid, kes olid seks otstarbeks wälja walitud New Yorgi linnapea Laguardia käsul.

Rumeenias ei ole juudivastaseid meeleavaldusi.

ETA. Bukarest, 21. now.

(Havas.) Rumeenia telegraafiagentuur „Rador" teatab, et wälismaal lewinud sõnumid juudiwastastest meeleawaldustest Rumeenias on täiesti aluseta. Niisuguste kuulduste tekkimiseks on andnud põhjust plahwatus Rechitza külas asuwas sõjamoonawabrikus ja wäikene tulikahju Wama külas, mis mõlemad olid juhusliku iseloomuga.

Atatürgi põrm Ankaras.

100.000 inimest on woolanud sinna kokku.

ETA. Ankara, 21. now.

(DNB.) Kemal Atatürgi surnukeha on nüüd saabunud Istanbulist Ankarasse. Kõikjal olid raudteeliini äärde kogunenud suured rahwahulgad, kes põlewate tõrwikutega ootasid erirongi möödumist, et kadunule sel kombel näidata wiimast austust. Ankaras paigutati punsärk parlamendihoone ette suurtükilafetile. 101 suurtükipauku teatasid kadunud presidendi põrmu saabumisest Ankarasse. Pärast lühikest tseremooniat anti rahwale luba katafalgist mööda defileerimiseks. Ankarasse woolanud inimhulki hinnatakse sajale tuhandele.

Norra kuninganna Maud suri Londònis.

Surm tuli magamise ajal, arstidele ootamatult. — Suur lein Oslos. Kuninganna maetakse Inglismaal?

ETA. London, 21. nowembril.

(Havas.) Norra saadik Londonis awaldas eile järgmise arstide teadaande:

Norra kuninganna Maud suri öösel wastu pühapäewa kell 00.25 ootamatult. Miski ei annud põhjust oletada nii kiiret surma. Mõni tund enne keskööd oli märgata haige seisukorras paranemist ja pärast rahutut päewa kuninganna jäi rahulikult magama. See osutus aga nähtawasti surmauneks.

Teadaanne kannab kolme arsti allkirja.

ETA. Oslo, 21. nowembril.

(DNB.) Niipea kui saabus sõnum kuninganna Maudi surmast, heisati lipud kuninglikul lossil, riigihoonetel ja paljudel eramajadel poolde masti. Teatrid ja kinod on suletud. Ennelõunastel jumalateenistustel mäletati kadunut kuningannat üldises leinas. Peaminister Nygaarsvold rõhutas leinameeleawaldustel kuninganna suuri teeneid heategewuse alal, millega ta on kindlustanud endale koha Norra rahwa südames. Pärast lõunat astus kokku ministrite nõukogu.

Kuninganna Maud oli Inglise kuninga Edward 7. tütar ja sündis 26. nowembril 1869 Malborough's. Ta abiellus 1896. aastal Taani printsi Karliga. Wiimane astus pärast Norra ja Rootsi eraldumist 1905. aastal kuningas Haakon 7.-na Norra troonile.

(Reuter.) Norra kuninganna Maud suri rahulikult magamise ajal, kuna tema juures wiibis ainult põetajanna. Tema süda lakkas nii ootamatult tuksumast, et ei olnud enam aega kutsuda suriwoodi juurde kuningas Haakonit. Arstid, kes kutsuti kohale, wõisid ainult konstateerida surma. Kuningas George 6., kellele teatati tema tädi surmast, otsustas kohe pöörduda nädalalõpu weetmiselt tagasi Londoni. Praegu ei ole teada, kas kuninganna maetakse Inglismaal wõi Norras. Kuna kadunu oli Inglise printsess, siis on wõimalik, et ta maetakse Inglismaale. Kuningas George tegi korralduse neljanädalaseks hoowkonna leinaks.

Pühapäewa hommikul loeti Norra kirikus Rotherhithe'is ette kuningas Haakoni läkitus, milles üteldakse: „Jumal wõttis täna öösel minult kuninganna. See on mulle raskeks kaotuseks, kuigi ma tean, et see on Jumala tahtmine. Ta wõttis tema oma juurde, sest kuninganna töö maapeal oli lõpetatud."

ETA. Oslo, 21. now.

(Reuter.) Kroonprints Olafi eesistumisel peeti eile õhtul Norra walitsuse erakorraline koosolek. Peaminister awaldas kroonprintsile tema raske kaotuse puhul walitsuse nimel kaastundmust. Kroonprints sõidab esmaspäewal Londoni.

Ameerika teostab tähtsaid otsuseid.

Hakkab võimsa relvastumisega tõkestama diktatuurriikide võimupüüdeid.

ETA. New York, 21. now.

(Reuter.) „Associated Pressi" teatel on mitmed Ameerika tähtsamad tööstturid arwamisel, et Ühendriigid asuwad rahwuswahelisel ja sisepoliitilisel alal teostama ajalooliselt tähtsaid otsuseid. Üks tööstur on seletanud, et Ühendriigid hakkawad nüüd diktatuurriikidega rääkima teist keelt. Et wastu astuda totalitaarsete riikide igasugustele kombinatsioonidele, on otsustatud toetada oma diplomaatiat ja kaubanduspoliitikat wõimsa relwastumisega. Mainitud tööstturite arwates kujuneb walitsuse tulewiku programm järgmiseks:

1) niisuguse maa-, mere- ja õhuwäe loomine, kes suudaks wastu astuda igasugustele jõududele, 2) rahwuswaheline diplomaatia, mis elustaks demokraatiaid, et tõkestada totalitaarsete riikide wõimuhaaramist, 3) tööpuuduse, töötülide ja majanduslike puuduste kõrwaldamine Ühendriikides, et sel kombel wõtta totalitaarseilt riikidelt argumenti, nagu oleksid demokraatiad kokku warisemas. Samades ringkondades ollakse aga siiski arwamisel, et Ühendriigid on alati walmis wõtma endale juhtiwat osa desarmeerimisest, kui ka teised riigid on selleks walmis.

Merewäedepartemang Washingtonis on sõlminud laewatehastega kokkuleppe kolme lahinglaewa ehitamiseks. Lähemal ajal on oodata lepingu sõlmimist ka neljanda lahinglaewa ehitamiseks. Uued lahinglaewad saawad 35.000-tonniseд. Nende walmimisel on Ühendriikidel wiis 35.000-tonnist lahinglaewa. Kolme uue lahinglaewa ehitamine läheb maksma kokku umbes 225 miljonit dollarit.

Ebro frondi õppetunnid.

Tõhusaimaks relvaks inimese vastu on ikkagi inimene.

ETA. Saragossa, 21 now.

(Reuter.) Nüüd, kus kolm ja pool kuud kestnud Ebro lahing on lõplikult möödas, on frondijoon täpselt samasugune, kui see oli 24. juulil, millal operatsioonid algasid. Hispaania on aga nüüd waesem 100.000 mehe wõrra, kes on saanud Ebro frondil surma ja haawata. Walitsuswäed wäidawad, et wõit on nende poolel, sest Franco wäed ei ole selle aja jooksul suutnud läheneda Valenciale. Ent francolased teatawad omalt poolt, et walitsuswägede kaotused on kaks korda nii suured kui francolaste kaotused ja et Katalóonia armee on saanud Ebro lahingus purustawa löögi.

Operatsioonid Ebro frondil olid märkimiswäärsed õhujõudude intensiiwse tegewuse poolest. Paari kuu jooksul francolaste lennukid pildusid iga päew walitsuswäelaste seisukohtadele mitusada tonni pomme. Selgus aga, et need õhurünnakud ei annud soowitawaid tulemusi, sest walitsuswäelased olid ehitanud künklikule maastikule suurepärase kaitsesüsteemi ja esmajärgulistes rjonnaes nad olid kindlustatud igasuguse pommitamise wastu nii lennukeilt kui ka francolaste patareidest. Francolased õppisid omalt poolt tuhandete tonnide lõhkeainete raiskamise tagajärjel, et tõhusamaiks relwaks inimese wastu on inimene. Nad jõudsid otsusele, et tääkidega ja granaatidega relwastatud jalawägi suudab edasi tungida ja läbi murda sealt, kus suurtükiwägi ja õhujõud on abitud.

Kindral Franco koondas sellepärast Ebro frondile hulljulgeimad wäeosad nooremate ja wõimelisemate kindralitega eesotsas. Wiimased lahingud arenesid seega meeleheitlikuks käsitsiwõitluseks, kus suurtükiwägi ja lennukid mängisid ainult kõrwalist osa.

Rootsi esindaja kindral Franco juurde.

ETA. Stokholm, 21. now.

(DNB.) Usaldatawast allikast kuuldub, et Rootsi walitsus on otsustanud saata Franco-Hispaaniasse oma ametliku kaubandusliku esindaja. Praegu on Burgose walitsusega käimas läbirääkimised.

Valitsusväest 13.000 vabatahtlikku lahkunud.

ETA. Barcelona, 21. now.

(Reuter.) Usaldatawast allikast teatatakse, et Rahwasteliidu komisjoni kontrolli all walitsuswäest tagasitõmmatawate wabatahtlike arw tõuseb 13.000-ni. Nende hulgas on wabatahtlikke 53 rahwusest.

Sõjamoonavabrik Barcelonas hävines.

Plahvatused tekkisid töölise ettevaatamatuse läbi. 400 töölist surma.

ETA. Perpignan, 21. now.

(Havas.) Barcelonast saabunud reisijad jutustawad üksikasju Barcelona eeslinnas möödunud reedel puhkenud tulikahju kohta, mis tekitas plahwatusi riigi sõjamoonawabrikus. See wabrik, kus töötas 1000 töölist, on täiesti häwinud. Õnnetus sai alguse sellest, et üks tööline laskis maha kukkuda mürsu, mille plahwatus tekitas uusi plahwatusi, süüdates wabriku. Töölised põgenesid paanikas, mõtlemata kustutusabinõude kasutamisele. Samal ajal naabertööstuses töötawad töölised arwasid, et on tegemist francolaste õhurünnakuga, ja põgenesid maa-alusesse warjendisse. Tulikahju lewis kiiresti ja haaras oma wõimusesse lõhkeainetelao. Kogu tööstus põles maani maha, sest wäljastpoolt oli wõimatu tuld kustutada üksteisele järgnewate wõimsate plahwatuste pärast. Paljud töölised ei jõudnud õigeaegselt põgeneda ja said gaasimürgituse wõi kisti plahwatustes tükkideks. Seniste andmete järele on surma saanud ja kadunud 400 töölist. Tulikahju kohal wiibisid kõik walitsuse liikmed ja kohalikud wõimud.

„Uut rahvusvahelist kriisi ei tule",

seletas dr. Göbbels oma kõnes.

ETA. Reichenberg, 21. now.

(Havas.) Saksa propagandaminister dr. Göbbels ja Henlein awasid laupäewa õhtul Reichenbergis walimiskampaania Sudeedimaa rahwasaadikute saatmiseks Saksa riigipäewale. Dr. Göbbels ütles oma kõnes muuseas, et Saksamaa ei kawatse end lasta ähwardada lääneriikide poolt. „Ta kindlustab oma läänepiiri ja relwastub kuni hammasteni. Meie wältisime sõja, ütles Göbbels, ähwardades sõjaga. Saksa rahwas oli walmis tõmbama mõõka, et wabastada 3 ja pool miljonit sakslast. Tagajärjeks oli, et maailm andis järele."

„Minister Göbbels seletas edasi, kuidas rahwussotsialistlikud juhid on osanud oodata sobiwat silmapilku oma kawatsuste teostamiseks. Oleks olnud raske wiga seada sisse Saksamaal sunduslik sõjawäeteenistus juba 1. weebruaril 1933, pärast seda, kui rahwussotsialism oli alles jaanuarikuus tõusnud wõimule. Niisugusel korral oleks Prantsuse armee tõenäoliselt marssinud Saksa territooriumile. Meie pidime oskama oodata. Samuti meie toimisime ka Tsehhoslowakkia kriisi puhul. Dr. Göbbels tähendas, et inimlike arwestuste järele ei ole praegu oodata uut rahwuswahelist kriisi.

Haava algkool 100-aastane.

Pühapäewal, 27. nowembril pühitseb Wesneri wallas Haawa algkool oma 100 a. juubelit. Pidustustele oodatakse ka peaminister K. Eenpalu, kes nimet. koolis on õppinud.

Prantsuse president külastab kevadel Londonit.

Prantsuse president Lebrun.

ETA. London, 19. now.

(Reuter.) Ametlikult teatatakse, et Prantsuse wabariigi president Lebrun on wastu wõtnud Inglise kuninga kutse külastada Inglismaad. President Lebrun ja tema abikaasa külastawad Inglismaad tulewal aastal, nimelt 21.—24. märtsini.

Ameerika paneb miljon meest püssi alla?

ETA. Boston, 19. now.

(Reuter.) Sõjaministri abi Louis Johnson on pidanud kõne, milles ta tähendas muuseas, et president Roosevelt kawatseb nõuda kongressilt Ühendriikide õhujõududele 9280 wõitluslennukit. Ühtlasi Johnson awaldas üleskutse lennukite massiliseks produtseerimiseks. Ta ütles, et Ühendriikide ülemwõim õhus on ohustatud Euroopa arengu tagajärjel. Wajaduse korral Ühendriigid peawad neljakordistama oma esimese liini lennukite arwu. Lõpuks Johnson ütles, et Ühendriikide korrapäraste sõdurite ja kaardiwäelaste arwu, mis on praegu 400.000, suurendatakse lähema nelja kuu jooksul ühe miljoni meheni.

Revolutsiooniline liikumine Ruteenias Tshehhi vastu?

ETA. Ungwar, 21. now.

(PAT.) Seisukord Ruteenias muutub iga tunniga tõsisemaks. Tshehhiwastane liikumine on juba wõtnud täiesti rewolutsioonilise iseloomu.

Ungari ajakirjandus on üksmeelel selles, et seisukord Ruteenias on muutunud Ungarile wäljakannatamatuks. Ungari ei wõiwat sallida kodusõda oma piiride läheduses. Ungari awalik arwamine ootab ametlikku teadaannet, milles walitsus selgitaks oma seisukohta Karpaato-Ruteenia rahwusliku nõukogu nõudmise puhul, et Ungari armee astuks wahele Ruteenia sündmustele.

ETA. Chust, 21. nowembril.

(DNB.) Ukraina rahwuskogu teatab, et on aluseta ühe wälismaa agentuuri teade, nagu oleks nõukogu pöördunud palwega Ungari okupatsiooniwägede poole likwideerida oletatawad rahutused Karpaato-Ukrainas. Kogu maal walitseb täielik rahu.

Ungari piirivalve tulevahetus Tshehhi sõduritega.

ETA. Budapest, 21. now.

(Havas.) Ungari telegraafiagentuur teatab, et laupäewa õhtul Tshehhoslowakkia sõdurid on Ruteenia põgenikke jälgides tulnud Munkacsi läheduses üle piiri. Tshehhoslowakkia sõdurite ja Ungari piiriwalwurite wahel tekkis tulewahetus, mis kestis umbes pool tundi. Seejärele tshehhi sõdurid taganesid üle piiri, wõttes kaasa oma surnud ja haawatud. Teatatakse, et kaks isikut on saanud surma ja 8 haawata.

Keres viigistas Flohriga.

Botvinnik — Keres pooleli. Aljehin võitis Capablanca.

Arnhem, 21. novembril.

Eile sai näha Hollandi malesuurturniiril ägedaid heitlusi.

Enne vooru toimus aga endise maailmameistri Capablanca austamine, kes eile sai 50-aastaseks. Teda tervitati kõnega ja talle annetati lilli. Capablanca omas vastuses ütles muu seas inglise keeles: „Olen rõõmus, et saan osa võtta sellest turniirist, millest võtavad osa maailma parimad. Õnnitlen AVRO't, kellel on õnnestunud säärast turniiri korraldada, kuigi on praegu asju, mis mulle ei meeldi. (Capablanca vihjas vist oma turniiriseisule.) Loodan, et AVRO korraldab veel teise säärase suurturniiri."

Saatuse iroonia tahtis, et oma tähtpäeval Capablanca pidi vastu võtma kaotuse oma vanalt rivaalilt Aljechinilt. Nii nagu Capablanca aastate arvu lõppu kirjutatakse nüüd null, nii sai ta ka nulli turniiri tabelisse. See null tuli järgmiselt.

Aljechin avas kuningaetturiga, mis selles turniiris on saanud täielikud „kodanikuõigused", kui tahetakse teravamat mängu. „Capa" valis prantsuse kaitse ja liigutas oma ettureid liputiival, mis polnud aga hea plaan. 20. käigul „Capa" tegi ratsukäigu, mis oli aga otsustav viga. Lahing arenes kuningatiival. Aljechin võitis taguri. Capablanca sattus pealegi suurde ajanappuse ja 35. käigul oli ta lubatavad 2½ tundi ületanud, mis puhul loeti ta reeglite kohaselt kaotanuks. Et ka seis oli lootusetu, siis võib ütelda, et tal oli „kahekordne" kaotus.

Selle partiiga tasakaalustus Aljechin—Capablanca omavaheline skoor, mis seni oli +7, —6, =34 Capablanca kasuks.

Partiis Botvinnik—Keres oli Keres „rahuarmastavam" pool, kuna ta käikude kordamisega vihjas sellele, et ta on nõus viigiga. Botvinnik polnud aga sellega nõus ja ajas mängu teravaks. Ta ei saavutanud aga sellega midagi ja partii on katkestatud paremusega Keresele. Selle partii avang oli nimzo-india Sämischi variant. Partii on katkestatud pärast Kerese 40. käiku järgmises seisus:

Botvinnik (valged): Kf2, Lb4, V:a1 ja c3, Oe2, E:a4, c4, d5, e4, f5, g2, h3.

Keres (mustad): Kg8, Lc7, V:a5 ja c8, Od7, E:a7, b6, d6, e5, f6, g7, h7.

Selles seisus Botvinnik tegi oma salakäigu.

Partiis Flohr—Euwe Flohr tegi nõrga 11. käigu, mille järele Euwe sai paremuse, kuid ei osanud seda alles hoida või suurendada. Partii lõppes 29. käigul viigiga.

Partii Fine—Reshevsky oli väga terav. Enne AVRO-turniiri Fine polnud kordagi võitnud Reshevskyt. Esimeses ringis aga Fine võitis. Nüüd Reshevsky oli täis revanshihimu. Fine kahis etturi, kuid ei saanud selle eest midagi. Reshevsky vahetas lipud ja viis partii lõppmängule, kus tal võidushansid. Partii on katkestatud.

Breda, 21. novembril.

Hollandi malesuurturniiri 10. voor toimus pühapäeva õhtul. Eesti malesuurmeister Paul Keres kohtus maailmameistrikandidaadi Flohriga. See partii lõppes viigiga.

Partii käik. Avang oli Karo-Kann. Keres püüdis vältida peavarianti. Ta sai etturite ülekaalu lipu tiival, kuid Flohril õnnestus teha Keresele nõrga etturi, mis nõudis Kereselt kaitset ja seetõttu ei saanud Keres etturite ülekaalu realiseerida. Viik oli nii-siis seisukohane tulemus.

Partii Euwe-Aljehin algas lipu-india avanguga, milles Aljehin arendas oma oda c8-lt a6-le, kuid kaotas sellega vaid käigu. Euwe sai parema arenduse. 16. käigul Aljehin pakkus Euwele ratsu, mida see ei tohtinud vastu võtta. Kombinatsioon oli väga sügavamõtteline ja see tõmbas suurel määral publiku tähelepanu. Aljehin kahis siis etturi, mille aga Euwe pidi hiljem tagasi andma. Pärast sääraseid teravusi oli üllatuseks, et partii lõppes viigiga.

Teised kaks partiid on katkestatud, kusjuures Capablancal Fine'i vastu ja Reshevskyl Botvinniku vastu on paremus.

Fine oli suuremas ajahädas ja pidi sooritama 19 käiku 4 minutiga ja 7 käiku 1,5 minutiga. Ka Botvinnik oli ajahädas.

Reshevsky—Botvinnik on katkestatud järgmises seisus:

Reshevsky (valged): Kg1, V:c8 ja e1, Of5, E:a3, b4, c5, e5, g4, h2;

Botvinnik (mustad): Ke7, Lg5, Oe8, E: a6, b5, c6, g7;

selles seisus on valge käigul.

Täna, esmaspäeval, mängitakse katkestatud partiid. Keres mängib Botvinnikuga. Reshevskyl on 3 partiid pooleli.

Turniiri seis pärast 10. vooru: 1. Fine 6 p. (2); 2. Keres 6 p. (1); 3. Botvinnik 4½ p. (2); 4. Capablanca 4½ p. (1); 5. Reshevsky 3 p. (3); 6. Aljehin 4½ p. (1); 7. Euwe 3½ p. 8. Flohr 3. p.

Tartu Ülikooli uued professorid.

Dr. Elmar Lepik,
taimehaiguste erakorraline professor.

Dr. Nikolai Velderpass,
farmaatsia ja apteegi-retseptuuri erakorraline professor.

Dr. Julius Tehver,
histoloogia ja embrüoloogia erakorraline professor.

Õnnistati Väike-Maarja algkoolimaja.

Pühapäewal, 20. now. toimus Wäike-Maarja uue algkoolimaja pühitsemine.
Uus koolimaja püstitati mööbunud juwe jooksul, tehes endisele koolimajale juurde- ja pealeehituse, ainult üks wäikene osa jäi endiseks. Koolimaja läks maksma 84.000 kr. ja ta walmis õppetöö alguks.
Pildil uus koolihoone.

5. pataljoni juubelipidustused.

Kindral Reek kõneles aktusel. — Polgu ajalugu valmis.

Kol.-ltn. R. Teiman.

Laupäewal algasid 5. ükski jalawäe pataljoni 20. aastapäewa pidustused, mispuhul kogunes Rakwere hulgaliselt pataljoni eelkäija — 5. Rakwere jalawäe polgu — sõjaaegseid weteraane, eesotsas polgu formeerija ja esimese ülema, praeguse sõjawägede staabiülema kindr.-ltn. R. Reegiga. Weteraane oli kohal üle poole saja.

Esimeseks lüliks pidustuste sarjas oli aktus käsitööliste seltsi saalis, kus kell 18.30 wõeti pioniliku marsiga wastu kindral Reek, kes sammus saali läbi noorkotkaste ja skautide spaleeride. Awar saal oli täis sõjaweteraane, kutsutud külalisi ja pataljoni praeguse pere liikmeid. Oli kohal ka polgu formeerimisaegne maawalitsuse esimees M. Juhkam, kellega koos R. Reek kuulutas wälja sundusliku mobilisatsiooni.

Awasõnas pataljoni praegune ülem kol.-ltn. R. Teimann luges ette Wabadussõjas langenute nimed, neid mälestati leinakoraaliga, samuti austati ka Wabadusristi kawalerisid polgu ridadest, keda on 146.

Aktusekõne pidas kindral R. Reek. Tervitusi ütlesid ja jagasid tunnustusi tehtud tööle 1. diwiisi ülem kindral-major A. Pulk, Wiru maawanem K. Pajos, Rakwere linnapea H. Awikson, kuna 1. rügemendi ülem kol. Koern andis ühes tervitustega edasi ka Hermanni kindlust kujutawal alusel minitüürse 1. rügemendi lipu, 4. pataljoni, 2. gr. ja soomusrongide rüg. esindaja ühise kingitusena kasti lauahõbedat. Ülemjuhataja tervituse andis edasi kindral Reek oma kõne alul.

Aktusel oli muusikaliisi wahepalasid Rakwere rahwamaja ja haridusseltsi segakoorilt E. Raatma juhatusel ja 1. diwiisi orkestrilt n.-ltn. H. Lindjärwe juhatusel. Wiimane esitas ühe palana esiettekandes H. Lindjärwe sümfoonilise poeemi „Järelkajad Wõnnu lahingule". Aktus lõppes kol. R. Teimanni tänuwäljendawa sõnawõtuga.

Polgu ajalugu walmis.

Peale aktust järgnes Wiru maawalitsuse ruumes seltsi — 5. jalawäe polk — peakoosolek, mida juhatas kindral R. Reek. Peamiseks küsimuseks oli polgu ajaloo wäljaandmine. Ajaloo käsikirja oli koostanud kol. Traksmaa, kes selle ka kaasagi toonud ja andis lähemaid seletusi. Käsikirja loodetakse järgmiseks aastapäewaks lõplikult trükiwalmis seada. Kirjastamiseks raha on olemas, kuna korjandus andis 2000 kr. Koosolek oli lühikene ja asjalik, sellest wõttis osa 53 weteraani wäljastpoolt, peale selle pataljoni praegune ohwitseride koosseis. Juhatusse waliti wäljalangenud liikmed tagasi.

Koosolekule järgnes weteraanide omawaheline kooswiibimine.

Kuressaare politsei pidas juubelit.

Kuressaare politseijaoskond, mille piirkonda kuulub kogu Saaremaa ühes Kuressaare linnaga, pühitses laupäewal oma tegewuse 20. aastapäewa. Sel puhul korraldati Kuressaare Eesti Seltsis kooswiibimine, millest wõtsid osa kõik Saaremaa politseiametnikud, ametiasutuste, organisatsioonide ja ajakirjanduse esindajad.

Ühtlasi tähistasid oma 20-aastast politseiteenistust ka Kuressaare politseikomissar August Kurg, kes alustas teenistust 23. nowembril 1918. a., Salme rajooni konstaabel Theodor Saar ning samuti ka wan.-kordnik Martin Umboja, kes astusid politseiteenistusse 30. now. 1918. a. Kuressaare politseijaoskonna ametnik Sinaida Kurgwel alustas teenistust aga 20. now. 1918. a., seega samal päewal kui asutati politseijaoskond.

Saaremaal uppus 2-aastane laps kaewu.

Kaewu uppus reedel kella kahe paiku päewal Saaremaal, Salme wallas asuwa Tiigi talu omaniku Peeter Nuumi 2-aastane poeg Waldur.

Peeter Nuum wiibis sel ajal ise merel kalastusretkel ning naine oli loomi talitamas. Lapsed seitsmekesi, kelledest noorem 2-aastane ja wanim 15-aastane, mängisid omapead talunõnel. Mänguhoos oli wäike Waldur kukkunud kaewu, ilma, et teised oleksid seda märganud. Alles siis, kui ema hakkas last otsima, selgus kurb õnnetus.

Kaew, kuhu poisike uppus, on weel walmis tegemata ning pealt katmata ajutiselt kinni laudadega. Nende wahelt oligi poisike libisenud alla.

Auto ajas otsa Vahi sugutäkule.

Tartu lähedal, umbes pool kilomeetrit linna piiridest, Tallinna maanteel leidis reede õhtupoolikul aset liiklemisõnnetus. Kokku põrkasid Põltsamaalt pärit auto W-332 ja Wahi põllutöökooli hobusõiduk. Kokkupõrkel sai wigastada Wahi hinnaline sugutäkk ning see tuli toimetada Tartu loomakliinikusse rawimisele. Samuti said kannatada ka wanker ja auto.

Nagu selgus, oli autojuht J. Nurkel wiinastanud olekus ning juhtinud oma sõiduki liialt lähedale hobusõidukile.

Võisikus taheti põletada vanainimese elamut.

Wõisiku wallas Lalsi külas Kapsu talu maal elutsew üksik wanainimene Akeline Pattak teatas 18. sk. warahommikul politseile, et ööse1 on tahetud tema elumaja põlema süüdata. Nimelt oli keegi süüdanud elumaja seina wastu asetatud haakoo. Tuli oli tungi-nud juba kuni katuseräästani, kuid siis wiimaks niiskuse tõttu kustunud.

Uus „linnuriik" Saaremaal.

Riksu ümbrus muudetakse loodusesõprade kuurordiks.

Saaremaal Lümanda wallas peeti Wilsandi „lindudekuninga" A. Toomi osawõtul Riksu piirkonna elanike koosolekut, kus otsustati paluda linnukaitse alla wõtta Riksu küla lähem ümbrus, küla keskel olew suurem järw ja kellelegi kohalikule, küllalt eemal elunewale talunikule kuuluw saar.

Senini on kohalik elanikkond seal teostanud linnukaitset enda algatusel, kusjuures asja eestwedajaiks on olnud wanaperemees Alber ja kaupmees Õnnis. Hr. Toomi arwates kujuneb uus linnuriik Riksul laiaulatuslikumaks wana kuulsusega Wilsandi „linnuriigist", kuna lindude elamistingimused on seal palju soodsamad.

Looduslikult on Riksu ümbrus kaunimaid Saaremaal. Peale muude waatamiswäärsuste on seal rohkesti suuri rändrahne. mis tahetakse wõtta looduskaitse alla. Riksu küla juures asub n. n. liukiwi, mille lapsed alalise liuglemisega on libedaks „poleerinud". Neset küla asuwasse järwe, mis pakub soodsaid wõimalusi suplemiseks, on püstitatud hüppetorn. Kuna nüüd Riksu rannikult on leitud ka rohkesti merenuda, on kerkinud esile kawatsus, muuta Riksu suwituskohaks. Lindude ja looduslike waatamisväärsuste rohkuse tõttu loodetakse, et see koht kujuneb eelistatumaks suwe weetmise paigaks loodusesõpradele.

Veimevakk riigihoiukassa abil.

Mis on „baby bonds“ ja tähtajalise rendise kogumine? — Igaüks võib endale väikeste kuumaksudega kindlustada kapitali.

Nagu oleme juba teatanud, on Wabar. Walitsuse poolt wastu wõetud riigi-hoiukassja seaduse muutmise ja täiendamise seadus. Uue seaduse eesmärgiks tähtsamana on laiemate hulkade huwi äratamine säästsummade kogumise wastu.

Selleks riigi hoiukassa mitmekesistab raha hoiulewõtmise wiise. Uutest hoiulewõtmise wiisidest wääriwad eriti esiletõstmist nn. „baby bonds“ ja inimesele tähtajalise rendise ehk pensioni kindlustamine hoiusummade abil.

„Baby bonds“ kogumiswiis on ameerika päritoluga. Selline kogumiswiis osutub wastuwõetawaimaks laste tulewiku kindlustamisel. Liitprotsentide arwel kaswab wäikesest sissemaksudest aja jooksul tubli summa, mis kokkulepitud tähtajal lapsele wälja maksetakse. Nii awaneb

wanematel wõimalus ilma suurema pingutuseta tütrele kindlustada weimewaka soetamiseks wõi pojale näiteks hariduse jatkamiseks wajaline summa.

Majandusministeeriumis on juba koostatud arwestusi summade kaswamise kohta „baby bonds“ hoiuwiisi juures.

Kui isa-ema lapse jaoks hoiuarwele maksawad 675 kr., siis sellest 10 a. jooksul kaswab 1000 kr.

ja 337 kr. sissemaksmisel 500 kr. Et laps 15 a. pärast saaks 1000 kr., selleks tuleb sisse maksta 555 kr. ja 500 kr. kindlustamiseks 15 a. pärast — 277 kr. Kui lapse arwele 25 a. peale maksetakse 187 kr., kaswab see summa liitprotsentide arwel 500 krooniks ja 375 kr. sama aja jooksul 1000 kr.

Tähtajalise rendise, pensioni ehk

mustade päewade kapitali kindlustamiseks loodud uus hoiuwiis

wõimaldab ka wäikese teenistusega inimesel raha kõrwale panna ja sellest pikapeale kaswatada wäikese kapitali. Tähtajalise rendise kogumine toimuks igakuuliste sissemaksudega, alates koguni ühest kroonist. Wastawa tabeli waral on rendise kogujal alati selge ülewaade, kui juureks paisuwad ta säästsummad teatud aja jooksul.

Kui pensioni koguja iga kuu hoiule annab 5 kr., saab ta 10 a. pärast 735 kr.,

15 a. pärast 1227 kr., 20 a. pärast 1825 kr. ja 25 a. pärast 2554 krooni. Kapital kaswab liitprotsentide arwel. Kui iga kuu hoiule anda 10 kr., sellest kaswab 10 a. jooksul juba 1471 kr., 15 a. jooksul 2455 kr., 20 a. jooksul 3651 kr. ja 25 a. jooksul 5107 kr. Endastmõistetawalt toob 20-kroonine kuumaks juba suurema rendise. 10 a. pärast oleks 20-kroonise kuumaksu puhul kogujale kindlustatud 2943 kr., 15 a. pärast 4310 kr. ja 25 a. pärast wõib koguja ennast 10.215 krooniga nimetada juba miljonäriks.

Rendise koguja, kes kokkulepitud aastate jooksul on teinud sissemaksusid, hakkab kokkulepitud kogumisaja möödudes saama perioodiliselt teatud summa, mis oleks eestkätte kindlustuseks wanaduspäewil.

Sissemaksude hõlbustamiseks on Majandusministeeriumis wäljatöötamisel wastawad kawad.

Eeskätt tuleks pensioni kogumist õhutada käitistes,

kuna riigiasutustes ametnikud juba niigi ewiwad pensioniõiguse. Seepärast peetakse koguni wõimalikuks, et suuremates käitistes kogumise hõlbustamiseks pannakse ametisse riigihoiukassa usaldusmehed. Wastuwõetaw on rendise kogumine ka riigiametnikul, kuna ta sellega endale kindlustab lisapensioni.

Alliku wald elektrifitseerimisele.

Pühapäeval toimus ülevallaline nõupidamine, millest osa võttis ka Rahvusliku jõukomitee esindaja.

Pühapäewal toimus Alliku wallamajas Alliku wallawalitsuse algatusel walla elektrifitseerumise küsimuste arutamiseks ülewallaline talupidajate nõupidamine, millest waatamata wihmasele ilmale wõttis osa ligi 40 inimest. Kuna ümbruskonnas walitseb elektri wastu suur huwi, siis oli koosolekule kutsutud selgitawate näpunäidete ja juhtnööride andmiseks Eesti rahwuslikust jõukomiteest insp. Ed. Tarasaar. Wiimane andis koosolijaile selge ülewaate elektrifitseerimise wõimalustest, kuludest ja muudest küsimustest. Kuna Alliku wallast läbemas tulewikus läheb läbi kõrgepingeliin, siis elektri wiimine taludesse tunnistati koosolekul üksmeelselt majalikuks. Koosolek awaldas aga seejuures ka soowi, et Eesti rahwuslik jõukomitee omapoolt kõigiti kaasa aitaks, et elektrifitseerimine kiiremini wõiks teostuda.

Ühenduses walla elektrifitseerimisega kerkis koosolekul üles ka elektriühingu asutamise küsimus. Kuna enamus koosolijaid elektriühingu asutamist pidas weel warajaseks, siis jäeti elektrifitseerimise eeltööde jätkamine wallawalitsuse ja wallawanema A. Wiliberti hooleks.

Varastas napsikaaslasel kella taskust.

3. juunil s. a. sõitsid Karkuse noormehi Jaan Maamägi ja Ferd. Uusjalu (Riguläs) ning tapalasi Jaan Kroll Tapalt jalgratastel Karkuse poole. Teel hakkasid mehed metsa all napsitama, kuni J. Maamägi jäi samasse magama. Ärgates leidis M., et koos napsikaaslastega on temal taskust kadunud ka kell. Juurdlusel selgitati, et kella warastas Ferd. Uusjalu, keda jaoskonnakohtunik nüüd karistas 4-kuise wangimajaga.

Võõra korteri rahu ei tohi segada.

Wiru-Järwa prefekt karistas Karl Lepikut, 36 a. wana, pärit Albu wallast Seidla asundusest, 50 kr. rahatrahwi ehk 25-ööpäewase arestiga selle eest, et ta 28. oktoobril s. a. Albu wallas Seidla asunduses E. Walba majas wõõ oma korteris kisas ja mürisutas ning tagus Oskar Waltsiner'i korteri seina wastu, käies ühtlasi peksmas Waltsineri korteri wälisust.

Tapa küla naised tegutsevad agaralt.

Kuigi aastatelt noor ja wähese liikmete arwuga, on Tapa küla maanaiste selts juba algusest üritanud intensiiwset tegewust. Nii korraldati möödunud aastal keedukursused, kana- ja seakaswatamise ning terwishoiu loenguid jne., kuna tänawune hooaeg awati äsja lõppenud käsitöö ja naisrõiwa-õmblemise kursustega. Kursust juhatas instr. Luhaweer. Lähema tulewiku kawas on seltsil raamatunädala korraldamine koos kohaliku algkooli ja raamatukogu toimkonnaga. Raamatunädalat korraldawasse komiteesse waliti h-rad Arulaane ja Lutsius ning pr-ad Lees ja Rei. Nädala kawas on kirjanduslik kohus j. m. Seltsi omawaheline jõulupuu korraldatakse 18. detsembril. Muude ürituste hulgas tegutseb seltsil ka oma naiskoor, mida juhatab õp. Arulaane.

Koigi wallamaja kahekordseks.

Koigi wallawolikogu otsustas asuda wallamaja ümberehitamisele. Ümberehitus teostatakse insp. L. Wõsobergi kawandi järele. Praegusele ühekordsele hoonele ehitatakse peale puust tätelit 2. kord, kusjuures teostuwad ka ümberehitused alumisel korral. Projekti järele hähewad tööd maksma 16.000 kr.

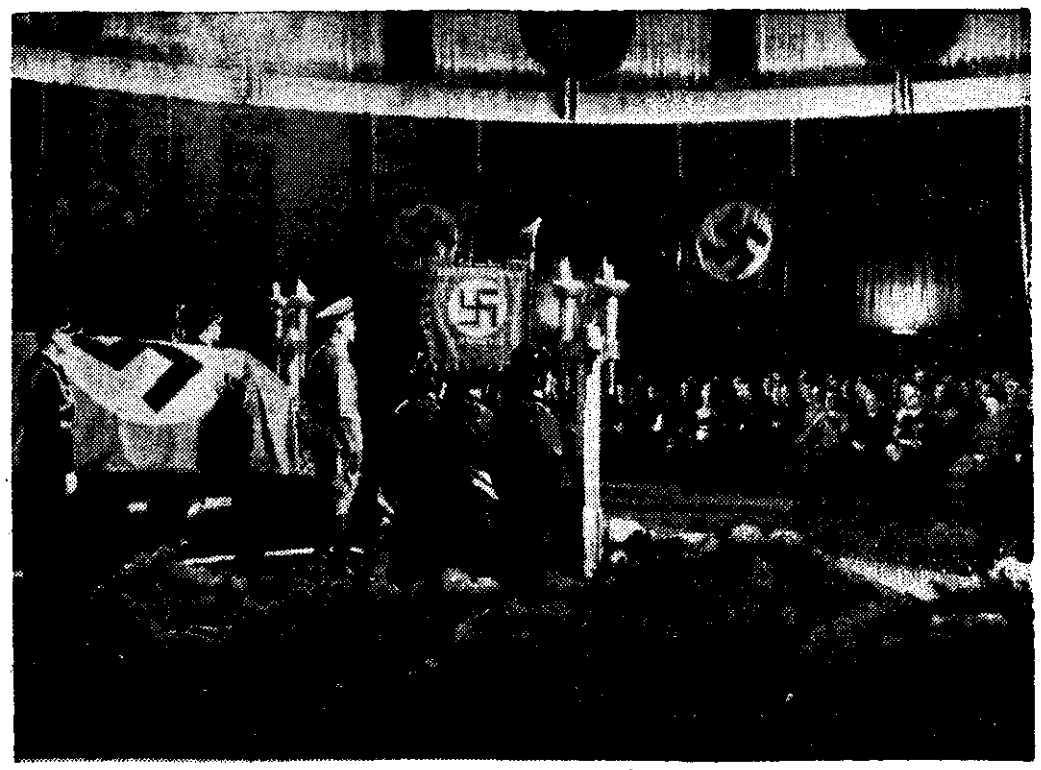

Vom Rathi matused.

Suurte rahwahulkade osawõtul maeti Düsseldorfis Saksa saatkonna nõunik vom Rath, kes Pariisis langes atentaadi ohwriks. Pildil paremal nurgas, tapetu wanemate wahel, näha riigikantsler Adolf Hitler, kes wiibis matuseliste hulgas.

Paide gümnaasiumi aastapäeva pidu.

Pühapäewal, 27. nowembril toimub rahwamajas Paide gümnaasiumi, progümnaasiumi ja kaubanduskooli õpilasringide korraldusel kooli aastapäewa tähistamiseks peo-õhtu. Kawas on A. Kitzbergi draama „Libahunt“ õpetaja A. Liiwiku lawastusel ja kooli segakoori ning sümfoonia ettekandeid õpetaja J. Zeigert juhatusel.

Rakkes tuleb rahwuspäew.

Rakke seltskondlike organisatsioonide poolt korraldatakse pühapäewal, 11. detsembril Rakke rahwamajas rahwuspäew. See algab jumalateenistusega, mille peab õp. Saar. Waimulikule osale järgneb kohe päewakohane aktus. Kõnega aktusel esineb Riigiwolikogu liige Aug. Jürima. Munsikalist osa rahwuspäewa kawas täidawad Rakke haridusseltsi laulukoor hr. J. Ilometsa ja Rakke tuletõrje puhkpilliorkester hr. Wenigi juhatusel.

Rahwuspäewale järgneb õhtul samas koostwibimine.

Kirna naiskodukaitse pidu.

Naiskodukaitse Kirna jsk. korraldab eelolewal laupäewal Kirna koolimajas peo, millel toimub ühtlasi ka asjalise loterii loosimine. Hiljem järgneb A. Taari „Naine tulikahjumärgiga“.

Osavõtt kiirkunstiõhtust oli väike.

Laupäewa õhtul Paide tuletõrje ühingu korraldusel toimunud kiirkunstniku de Adolfi etendusest kujunes osamõtt wõrdlemisi tagasihoidlikuks, kuna hiljuti samasuguse etendus alles oli toimunud.

Roobasomnibus jälle käigus.

Türi-Tamsalu wahel algas reedest jälle ühendusepidamine roobasomnibustega, millised wahepeal olid raudtee peatehastes remondis. Ümber ehitati omnibuste gardaanwõll, milline ei osutunud küllalt wastupidawaks.

Telefonikõnepunkt Raigu asundusse.

Kapu wallawolikogu otsustas pöörduda postitalituse poole, et Raigu asunduses kirjatalus awataks telefonikõnepunkt. Ühtlasi otsustati pooldada Kapu kõnepunkti ülewiimist Liigwalla asundusse.

Püha surnutele.

Kest nukrat hilissügise loodust pühitseti pühapäewal surnutepüha. Oma meeles ja südames tuletati meelde kõiki neid, kes puhkawad kalmistul wiimast und. Tunti endid jälle lähemal neile, kes olnud elus armsad, kuid nüüd lahkunud jäädawalt.

Surnutepüha tõmbas kalmistuile pühapäewal kõikjal rohkesti inimesi, kuigi ilm ei olnud kõige parem. Päewal kaunistati hauad pärgadega ja öösel wilkusid kalmistute raagus puude all küünlad läbi langewate wihmapisarate. Paides mälestas muide ka tuletõrje oma lahkunud kaaswõitlejaid — wiidi pärg kalmistule ja süüdati õhtul haudadel küünlad. Rohke oli osawõtt pühapäewal surnute mälestamise jumalateenistustest kirikuis. Rohkem tawalisest oli ka armulaual käijaid.

Kiriklikke teateid.

Paide kirik. 21.—26. now. igal õhtul algusega k. 19 (7) äratusnädala jumalateenistused. Liturgia õp. G. Pärli. Laululehed.

Esmasp., 21. pkp. jutlustab õp. L. Wahter. Koorilaul.

Teisip., 22. pkp. jutlustab õp. M. Saar. Solistid — P. Laube, tšello, L. Prees wiiul.

Kolmap., 23. pkp. jutlustab E. Kõrw. Koorilaul.

Neljap., 24. pkp. jutlustab õp. H. Annast. Solist H. Jaakson (sopran).

Reedel, 25. pkp. jutlustab õp. A. Kõiw, koorilaul.

Laup., 26. pkp. jutlustab õp. A. Pähn. Solistid P. Laube, tšello, L. Prees, wiiul.

Nõupidamine Amblas.

Raamatu-nädala eeltööd käimas. — Asutamisele õhukaitseühing.

Amblas toimus seltskondlike org-ide esindajate ja walla koolide juhatajate ühine koosolek, kus arutusel oli raamatunädala korraldamise küsimus. Wallawanem A. Perendi selgitas raamatu-nädala korraldamise wajadust Ambla alewikus kui ka kogu walla ulatuses. Peeti soowitawaks korraldada 4. detsembril Ambla w. tuletõrjeühingu saalis aktus päewakohase kõne, kirjanduslike ettekannete ja meeskoori lauluga. Juhul, kui tehnilistel kaalutlustel ei saa Amblas aktust korraldada 4. dets., siis see teostada 11. dets. Walla algkoolide juhatajaile teha ülesandeks raamatu-nädala tähtsust propageerida oma kooliringkonnas ja päewakohaste ettekannetega esineda koolides.

Raamatu-nädala rakendustoimkonda walitti J. Saarend, A. Lubi, W. Raudna, M. Parmas, H. Koitjärw ja J. Helenurm.

Samal koosolekul oli kaalumisel ka kodanliku õhukaitseühingu ellukutsumine Ambla wallas, mis tunnistati wajalikuks. Põhikirja registreerimiseks ja ühingu asutamisse puutuwate asjade ajamiseks wolitati kuni peakoosoleku kokkukutsumiseni wallawanem Anton Perendi, wallasekretär Jul. Helenurm ja Ambla algkooli juhataja Jaan Saarend.

Malering Paide gümnaasiumi.

Õpilaste huwi male wastu suuresti tõusnud.

Nädalawahetusel toimus Paides gümnaasiumi ja progümnaasiumi wahel sõpruswõistlus males. Wõistluse wõitis gümnaasium 6½—3½.

Üldiselt wõib märkida, et maletase koolis, wõrreldes möödunud aastatega, on tublisti tõusnud, kuna huwi mängu wastu, tänu meie wõidukale suurmeistrile, on suurenenud. Mängutaseme weelgi suurendamiseks otsustasid maleõhtuwilised luua kooli juurde iseseiswa malering. Samuti kawatsetakse korraldada wõistlusi nii omawahel kui ka Paide Tööstuskooli ja Türi õppurkonnaga.

Elati kaasa Läti peopäevale.

Reedel toimus Läti wabariigi 20. aastapäewa pühitsemine ka koolides. Paides peeti wastawäärsuline aktus Paide gümnaasiumi, progümnaasiumi ja kaubanduskeskkooli õpilaste ühisel kokkutulekul. Päewakohase kõnega esines pr. A. Söödor, kus ta andis sisuka ülewaate Läti ajaloost ja arengust. Kõnele järgnes Läti hümn.

Suuri kuritarvitusi Schuschniggi tegevuses.

ETA. Wiin, 21. nowembril.

(DNB.) Wiini kriminaalpolitsei on awastanud suurejoonelisi kuritarwitusi endise liidukantsleriameti tegewuses, milledes on peaosaliseks juut Benjamin Schier. Wiimane on saanud nn. Dollfussi fondist igal aastal umbes 10 miljonit shillingit juudi lehtede toetamiseks ja mõnel juhul isegi wälisajakirjanikele tasumaksmiseks. Ka Otto von Habsburg olewat saanud kuus 20.000 shillingit, mis kanti tema arwele Brüsseli pangas. Schier, Fleischer ja endine kabinetidirektor Klastersky on antud kohtu kätte.

Kaks kuningannat ühes lauas.

Bulgaaria kuningas wiibis hiljuti ühes kuningannaga Pariisis, kus nad tahtsid natuke waadelda ka selle pealinna öoelu. Nad läksid wäikesesse Balkani restorani rue Berryl, kus wõib näha mitte ainult bulgaarlasi, waid sageli ka filmapaistwaid kunstnikke. Kuningapaar oli küll eneselle jaoks lasknud reserweerida laua, kuid lokaal oli külastajaid tulwil ja nõuda nad ei saanud midagi selle wastu parata, et üks paar, kes tuli hiljem, wõttis aset nende laua juures, kus leidus weel waba ruumi. Rahutusega märkasid kuningas ja kuninganna, kuidas kogu lokaali tähelepanu pöördus üha rohkem nende laua poole. Juba arwasid nad, et nende inkognito on awastatud, kui nad kuulsid teistelt laudadelt terwitushüüdeid, aga mitte nende aadressil. Kergendatud tundega nad tõstsid siis oma klaasid ja löid kokku oma lauanaabritega, kes ei olnud keegi muud kui — Marlene Dietrich ja Karl Maria Remarque.

Läti delegatsioon lahkus

Pühapäewa warahommikuse kiirrongiga lahkus Tallinnast Läti delegatsioon, kes siin wõttis osa Läti iseseiswuse 20. aastapäewa pidustustest. Läti külalised asusid oma salongwagunitesse juba ööl wastu pühapäewa ja kell 12 öösel oli jaamas nendega jumalagajätmine. Seks ajaks kogunesid Balti jaama teedeminister N. Wiitak, Läti saatkond täies koosseisus, Eesti-Läti sõprusühingu juhatusliikmed ja mitmete ametiasutuste juhid, kelledel pidupäewade kestel oli kokkupuutumisi Läti külalistega.

Enne lahkumist olid külalised Tallinna Läti seltsi aktusel. Seal kõnelesid seltsi esimees auasekonsul J. Salmanis, Läti teedeminister W. Einbergs, Eesti-Läti sõprusühingu abiesimees direktor A. Kask ja Läti-Eesti sõprusühingu esimees toimetaja O. Nonacs. Mälestati Eesti ja Läti Wabadussõjas langenuid püstitõusmisega, lauldi Eesti ja Läti hümne ning saadeti terwitustelegrammid Wabariigi Presidendile K. Pätsile ja Läti presidendile K. Ulmanisele. Kõnedele järgnes sisukas kontsertosa.

20 a. teqewust side alal.

Laupäeval pühitsesid 20. aastapäeva Paide postkontor ja Järva telegraafi-telefonivõrk.

Järva telefonivõrk eeskujulikul tasemel.

Laupäewa õhtul pühitsesid oma asutuse 20. aastapäewa Paide postkontori ja Järwamaa telefoni-telegraafiwõrgu ametkonnad. Postkontori pere kogunes kooswiibimisele kontoriülema E. Reinmetsa korterisse. Kooswiibimise awas hr. E. Reinmets, kes muide oli ka 20 a. eest Paide postkontori awajaks. Sõbralikus ja tujukülläses meeleolus wiibis postkontori ametkond koos üle keskõö.

Telefoniwõrgu tähtpäewa pühitses wõrgu teenijaskond, kes sel puhul oli kogunenud üle maakonna Paidesse, wõrgu kantseleis. Kooswiibimisest wõttis osa ligi 50 inimest. Mälestati lahkunud ametiwendi, eesotsas mullu warisenud wõrgnülema F. Wiidalepaga, kes oli Järwa telefoniwõrgu ülemaks 1918. a. saadik. Hubane kooswiibimine kestis warajaste hommikutundideni.

Järwamaa telefoniwõrgule pandi alus juba 1893. a., kuid see oli tollal peamiselt mõisnike kasutuses. Maailmasõja puhkemisega kuulus telefoniwõrk sulgemisele ja kõik senini püstitatud liinid lagunesid. Saksa okupatsiooni wõimud seadsid linnade wahele oma huwides raudteeäärseteest juhtmetest ühenduse korda ja parandasid ka osa sisemaa ühendusi. Saksa wõimude lahkumisel jäi Järwamaale korras liine 351 km. pikkuses. Wõrk oli tol ajal ainult ühejuheline ja kõne kostwus piirdus oma maakonnaga. Iseseiswuse ajal algas telefoniwõrgu kawakindel laiendamine ja tätendamine. Praegu ei piirdu kõneulatus ainult oma riigi piiridega, waid telefoni kaudu saab ühenduse peagu kõigi Euroopa riikidega, Ameerika Ühendriikidega, Argentiinaga jne. Kõnekostwuse tõstmiseks on kõigil suurematel ja pikematel liinidel tarwituse tõetud pronksjuhtmed.

Kuiwõrd kiiresti telefoniwõrk on laienenud, selleşt kõnelewad mõned mäikesed arwud: 1933. a. oli liinide kogupikkus ainult 856 km. Kuid praegu ulatub liinide kogupikkus juba 1000 kilomeetrile. Koos liini kogupikkuse kaswamisega on ka kiiresti suurenenud abonentide arw. Tänawu on Järwamaa telefoniwõrku juurdetulnud üle 100 abonendi.

Seoses telefoniwõrgu juubelipäewaga on põhjust meelde tuletada ka neid, kes päew-päewalt seisawad side teenistuses. Ligi kakskümmend aastat, selles küllaltki wastutusrikkas teenistuses, on olnud Artur Reinart, Jüri Wain ja Eduard Luts, üldse leiawad Järwamaa telefoniwõrgus tööd üle 20 isiku, olukordadest tingituna, eriti suwel kasutatakse ka rohkesti päewatöölisi abi.

Kanamunadel Paidest Tallinna!

Paide munaühisus on töötanud käesoleval aastal edukalt.

Jälgides tänawu Paide munaühisuse tegewust, wõib üelda, et see on läinud kõigiti tõusuteed. On loodud munaühisuse piirkonda rida uusi wastuwõtupunkte, mille tõttu kanakaswatajatel awanenud oma toodeid wõrdlemisi hõlpsalt realiseerida.

Et kanapidamise tasuwust ka talwel tõsta, millal tawaliselt kanad lakkawad munemast, selleks on propageerima hakatud kanadele wastawa jõusööda tarwitusele wõtmist. Jõusööda hõlpsamaks kättesaamiseks on asutatud wastawad müügipunktid Paidesse, Esnasse, Koiki, Päinurme ja Kahalasse. Jõusööda tarwituselewõtmine talwel on eriti tulus, kuna just talwel on munade hind märgatawalt kõrgem, kui suwel. Nii tõusis juba käesolewal nädalal eksportmunade hind 130 sendile kg., milline ümberarwestatult teeb paari hinnaks keskmiselt 15—16 senti.

Kuna senini kanapidajate poolt wähe tähelepanu on pööratud tõuaretamisele, siis sellelgi alal on munaühisus alustanud wastawat propagandat. Nii on käesolewal sügisel munaühisuse poolt kanapidajatele wälja antud 34 sugukukke, peamiselt walge leghorni tõugu.

Kui jälgida piltlikult seda kanamunade hulka, mis kokku toodud käesolewa aasta kewadest kuni sügiseni, siis ulatuks see muna muna kõrwale ladudes Paidest otsaga Tallinnani.

Muide, tänawu perenaiste meelehärmaks algas kanade sulgimine ja koos sellega seisak munemises märksa warem kui mullu. Põhjuseks siin on jällegi asjaolu, et soojade kewadilmade tõttu kanad tänawu munemisega alustasid warem.

Tapa sõnumeid.

Hädaohtlikud sissesõiduteed. Kuna Tapa kõnniteed on wõrdlemisi kitsad ning hoowidesse sissesõidu kohad ei tohi olla kõnniteest laiemad, siis on wiimased ehitatud juba keskelt alates kahele poole ümarad. Libeda ja pimeda ajaga on selised kohad jalakäijaile päris ruhtluseks, kuna kallakulisel teel wõib kergesti libiseda. Nii murdis hiljuti Pikas tänawas sarnasel sissesõidukohal keegi wanem naisterahwas jalaluu. Majaperemeestel tuleks eriti hoolitseda mainitud kohtade liiwaga üleriputamise eest.

Koolipoiste kulunud ulakus. Mõned algkooli poisse on wiimaseil päewil hakanud harrastama kulunud ulaklikku ajawiidet: kõlistawad tänawal majade wälisuste kella ja jooksewad siis ise minema. Paar poissi sattus siiski ühele häiritud korteriomanikule pihku, kellede karistus koolis loodetawasti wäldib tulewikus selliseid ebameeldiwaid ulakusi.

Puudus metsatöölisteşt. Tapa rewidentmetskonda wajatakse algawaile metsatöödele üle 80-töölise, milleks metskond pööras linna töövõrsi poole. Kuigi töö asukohad on Tapa linna lähemas ümbruses, pole seni töövõrsil ühtegi metsatöölist registreeritud ja ettenähtud metsalankide ülestöötamine walmistab metskonnale algawal talwel tõsist muret.

Tapa jaoskonnakohtunik karistas Kolga wallast pärit Artur Jõud'u 2-kuise wangistusega tingimisi selle eest, et ta 29. apr. s. a., tulles kalakoormaga Ambla laadalt, pekşis Kukewere küla wahelisel teel sama küla meest Rud. Wilbo't nii, et wiimasel murdus lõualuu. Peksmine toimus põhjusetult, mõlemate meeste kõnidides wiinastunult oma koormate kõrwal. Ühtlasi mõistis jaoskonnakohtunik A. Jõudilt R. Wilbo kasuks wälja 355 kr. arstimise ja kaotatud tööaja eest.

Ambla wallas elutsew Arukõrtsi talu perepoeg Aug. Luik sai karistada 2-kuise wangimajaga tingimisi selle eest, et ta 3. märtsil s. a. peetud Lehtse laadal oli warastanud Lehtsest pärit Alekş. Elias'e reelt hobusepäitsed, millised politsei suwel leidis Arukõrtsi talu lehma peast.

Tamsalu jaama einelauapidajat Emilie Wolonce wiez'it karistati 10 kr. rahatrahwiga wõi 3-päewase arestiga selle eest, et ta einelauas müüs ja lubas alkoholi juua filmnähtawalt joobnud Jaan Koomet'il.

Huwitaw loengu-õhtu walguspiltidega. Kolmap., 23. skp. toimub Tapa Noorsoo Kasw. Seltsi ruumes Eesti Haridusliidu ja Tapa N. K. S. ühisel korraldusel loengu-õhtu, kus kõneleb hariduskonsulent H. Leppamäe. Arwestades kohalikke olukordi, käsitatakse kõnes aktuşemaid päewaküsimusi rahwaharidustöö arendamisest, seltsielu traditsioonest, õpi- ja eneşearendusringidest, „peo- ja kraadekultuurist“ jne. Kõnele järgneb mõtete wahetamine eeltoodu kohta, kusjuures selgitatakse küsimusi, kuidas korraldada ja arendada kultuurelu üritusi kohapealseis tingimusis. Lõpuks matkajutte ja walguspilte ilusast Lõuna-Eestist. Kuna loengu kawa puudutab wäga mitmekesiseid ja elulisi päewaküsimusi ning igaühel on wõimalik kooselul mõtteid awaldada kohaliku kultuurelu arendamise huwides, tahaks loota loengust rohkearwulist osawõttu.

Peale loengut on konsulent Lepamäel nõupidamisi kohalike juhtiwate seltskonnategelastega edaspidise tegewuskawa kujundamise üle.

Uue arestimaja ehitustööd lõpetamisel. Uue politsei-arestimaja ehitustööd on lõpule jõudmas ja lähemal ajal wõetakse uus hoone juba kasutamisele. Uus arestimaja ehitati ümber politseijaoskonna hoowil asuwast wäikeşest puumajast. Hoone sisaldab neli wahialuste tuba, ametruumi ja kartseri, kuhu paigutatşe korra wastu eşimise eest karistatuid wahialuseid. Mida tehakşe wana arestimajaga, pole weel selgunud. Linna ilu seisukohalt oleks igatahes soowitaw, et wõimalikult peatselt lammutataks too inetu plank ja hoone, ning krunti kasutataks mõne suurema ja nägusama hoone ehitamiseks. Seda enam, et mainitud krunt asetseb kõrwuti krundiga, kuhu kawatsus püstitada Lehtse wallamaja.

Sissemurdmine südalinna kauplusse. Reede õõsel pandi toime julgunud sissemurdmine Jaama tän. 8 asuwasse „Lihaekspordi“ Tapa kauplusse. Kuigi kauplus asub kõige elawama liiklemisega tänawa ääres, kus pealegi öösel alaliselt walwel, oli waras murdnud lahti ukse peal asuwa akna ja sealt kaudu roninud kauplusse. Kauplusest oli ta lahti murdnud rahakassa ja kaasa wõtnud kõik selles leiduwa wahetusraha 23 kr. 11 snt. Kas ja kui palju poes olewaid kaupu warastatud, pole weel selgitatud.

2 nädalat kirwe ja leiwa eest. Tapa jaoskonnakohtunik karistas Tapal elutsewat Peeter Suworowi't 2-nädalase wangimajaga selle eest, et ta 14. okt. s. a. warastas Läste külast Siimo Üllo lukustamata elamust kirwe ja leiwa. Muide on P. Suworow parajaid töölaagri kandidaate, kuna ta töötada ei wiitsi, sunnib lapsi endale wiinaraha kerjama jne.

Lehtse pussitajaid karistati.

Tapa jaoskonnakohtuniku juures oli reedel arutusel Lehtsest pärit Otto Anti ja Rud. Liebichti süüdistus Lehtse turbatööstuse tööliste Aug. Sunresaare, Wassili ja Julius Tahkerite wastu. Wiimaseid süüdistati selles, et nad 10. aprillil 1937. a. olid Lehtse raudteejaamas tunginud põhjusetult kallale Antile ja Liebicht'ile, liites Antile pussiga haawu näkku, käewarde ja mujale ning haawates Liebicht'i teratriistaga wasakust käest. Kuna Suuresaare osawõttu pussitamisest ei saadud tunnistajatega tõestada, mõistis kohtunik S-i õigeks. Wassili Tahker'it karistati 3-kuise ja Julius Tahker'it 2-kuise wangimajaga.

Soomusrongi-rügement walm'stub 20. aastapäewa pidustusiks.

Tapale oodata kõrgeid külalisi, eesotsas Sõjawägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoneriga. — Vabadussõja veteraanid toovad rügemendile kingituseks sr. „Kapten Irve“ lahingulipu.

28. now. s. a. pühitseb Soomusrongi-rügement Tapal oma 20. aastapäewa. Kahekümne aasta eest 28. now. moodustati Eesti esimene soomusrong nr. 1, praegune „Kapten Irw“, ning pandi sellega alus sangarlikumale ja teenekamale wäeüksusele meie Wabadussõjas. Peale mitmeid ümberformeerimisi on soomusrongide üksused nüüd leidnud oma ühise kodu Tapal, mille wabastamine oli nende esimesi wõidukaid lahinguid Wabadussõjas.

Praegu on rügemendis käsil kibedad ettewalmistused juubeli-aastapäewa wääriliseks tähistamiseks. Aastapäewale on oodata üle paarisaja wabadussõjaaegse soomusronglase ning terwe rida kõrgemaid sõjawäelasi, eesotsas Sõjaw. Ülemjuhataja kindral J. Laidoneriga, sw. staabiül. kindr. R. Reeki, sõjaminister kindr. P. Lille, kindralite H. Kauleri, W. Riebergi, J. Orasmaa, abiadm. J. Pitka ja teistega. Kutsutud on kõik endised soomusr. rüg. ülemad, oma diwisji wäeosade ülemad, soomusrongl. seltside esindajad jne.

Aastapäewa pidustused algawad jumalateenistusega Tapa-Jakobi kirikus 28. nowembril kell 18.30. Jumalateenistusele järgneb kell 20.30 kirikuesisel platsil rügemendi tseremoniaalne õhtune loendus jümboolsete küünlatulede kustutamise ja kirikukellade helistamisega Wabadussõjas langenud soomusronglaste mälestuseks. 29. nowembril kell 11.30 on paraad rügemendi spordiwäljakul, mille loodetawasti wõtab wastu Sw. Ülemjuhataja kindral Laidoner. Paraadile järgneb ühislõuna rüg. sõõgisaalis koos külalistega ning kell 16.00 pidulik aktus rüg. wõimlas. Aktuse awab kawakohaselt rügül. kol. W. Koch, peakõne peab soomusrongide ita asjadm. J. Pitka. Pidulikuma momendi aktusekawast moodustab wabadussõjaaegse soomusr. „Kapten Irwe“ lahinglipu üleandmine rügemendile wanade soomusr. weteraanide poolt. Kell 18.30 algab pidulik õhtusõõk rügemendi kaadrile ja külalistele rüg. sõõgisaalis, mis kestab kuni wäliskülaliste ärasõiduni õhtuste ja öiste rongidega.

30. skp. õhtul korraldatakse rüg. wõimlas segaeeskawaga peoõhtu, millest osawõtt on wõimaldatud kõigile sõjawäelasile ja nende külalisile. Aastapäewa pidustused lõpewad ballidega ohwitseride ja üleajateen. kasiinodes 3. detsembril.

Türi uudiseid.

Laste toitlustaminiseks 860 kr. Eelmiste aastate eeskujul teostab linnawalitsus ka eelolewal talwel puudustkannatawate laste toitlustamist ja kehakatetega warustamist. Lastele soojade lõunate andmiseks sai linnawalitsus Sotsiaalministeeriumilt 860 kr. ja kehakatete muretsemiseks 200 kr. Lõunasöökide wäljajagamine toimub lastekodu ruumes, toitlustamisele tuleb umbes 50 last. Toitlustamine algab 1. detş.

Malewkonna kadri-õhtu. Türi malewkond korraldab traditsioonilise kadri-õhtu laupäewal, 26. now. tuletõrjeühingu ruumes. Malewkonna kadriõhtust osawõtt on kujunenud alati rohkearwuliseks. Ka eelolew kadriõhtu tõotab kujuneda suurejooneliseks ja sellest osawõtt elawaks. Tuletõrje saal dekoreeritakse uudselt. Õhtul on kabaree eeskawa, kuna tantsuks mängiwad jazz ja bajaan waheldumisi. Õhtul toimub ka loterii-allegri.

Koolid ehitawad spordiplatsi. Juba pikemat aega käiwad ehitustööd koolide spordiplatsil, mis asetseb koolide lasketiiru juures Kiriku tänawa ääres. Walminud on sõerada, teoksil on hüpete, wisete, heidete jt. platside wäljaehitamine ja tasandamine. Osa töid jääb tulewaks aastaks. Kogu töö wiiakse läbi õpilaste kaasabil. Tulewa kewadeks loodetakse tööd lõpule wiia. Korraliku spordiwäljaku walmimisel wõib loota ka kergejõustiku elustamist Türil.

Naisselts asutas naiskoori. Türi Naisselts asutas seltsi juurde naiskoori, koori juhiks on keskkoolide muusikaõpetaja prl. Lydia Lesta. Koori harjutused toimuwad igal kesknädalal lastekodu ruumes. Esimene lauluharjutus peeti möödunud kesknädala õhtul. Kooril on liikmeid 40 ümber.

Naisseltsi korralduşel toimuwad praegu seltsi liikmetele käsitöö- ja majapidamiskursused. Käsitöökursusi juhatab käsitööõpetaja prl. J. Rõuk ja majapidamiskursusi keskk. majapidamiseõpetaja prl. E. Wooremaa.

Wõimlemisõhtud seltsi liikmetele toimuwad igal esmaspäewal Särewere kodumajanduskooli wõimlemisõpetaja pr. L. Mälkso juhatusel. Seltsi raamatukogu ja lugemislaud on awatud igal esmaspäewal ja kesknädalal. Töökoosolekutega on alguşt teinud ka õpiring „Wirge“.

Jaanuaris algawad ramatupidamise ja wõõrkeelte kursused. 4. detş. korraldab seltş tuletõrjeühingu ruumes kirjanduse- ja muusika-õhtu ühes raamatu-loterii-allegriga.

15 poissi leeris. Sügiseşest leeriõpetuseşt poeglastele wõtab osa Türi koguduşest 15 poissi, kes kõik maalt.

KINO „KALEV“ TAPAL

Alates 21. nowembrist.
Wäga lõbus eeskawa!
Tuntud lawastaja Carl Lamaci suurfilm

„Pat ja Patašon Paradiisis“

Kaastegewad: Lucie Englisch, Tibor v. Halmay, Willy Schur.

2. Lisaeeskawa.

Algus kell 20 ja neljap. 17. skp. kell 19.

Linatööstus

Järva Suurveski juures
Järva-Jaanis, telef. 29
alustas tööga.

Kasutage juhust! Suur wäljamüük!
Ari lõpetamise puhul suur hinna alandus kõigilt kaupadelt. Soodsaim wõimalus igasuguste meeste mütside, kübarate ning karusnahkade ostmiseks.

M. Older'i mütsikauplus

Tapa, Pikk tn. 10.

Hooaja suurim kaupade müük.

Meeste ja daamide moodsad walmisriided: sügis-, talwe- ja kewadpalitud, mantlid ning ülikonnad, moodsaimad daamide kleidiriided — siid, willaşed ja poolwillaşed. Igasuguşeid kootud kaupu. Parimad woodiwaibad jne. jne. Reşte ostate kuni 1/4 hinnaalandusega.

ALIDE RUUS

Walmisriiete- ja moeäri.
Paides, Pikk 2.

Advokaat

E. Schmiedeberg

Olen oma kontori awanud Järwa-Jaani, Jaani tn. 8, Roosilehe maja. Telefon 79.

Wajatakse wilunud

majateenijat

Teatada Järwa-Jaani, Roosilehe kauplus.

Kuulutamine
„Järva Teataja“ on kindel edu ärile.

Soowin osta prungitud korras

pianiinot.

Teatada Järwa-Peetri pk. 5.